Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 36 (1791) ГОД XXXV БЕЛАСТОК, 9 ВЕРАСНЯ 1990 г. ЦАНА 600 зл.

Удзельнікі курсу з дац. М. Яленскім на плошчы імя Леніна ў Мінску.

У гэтым годзе настаўнікі беларускай мовы з Беласточчыны чарговы раз пабывалі на курсе ў Мінску. Прымаў іх, як і раней, Педагагічны інстытут імя М. Горкага. Настаўнікам былі прачытаны навуковыя даклады супрацоўнікамі інстытута на наступныя тэмы: беларуская сучасная літаратура, методыка навучання беларускай мовы, беларуская матэрыяльная культура, выбраныя тэмы па гісторыі Беларусі. Наладжаны былі сустрэчы з аўтарамі падручнікаў. Некаторыя заняткі адбываліся ў спецыяльных пляцоўках, такіх, як Нацыянальны музей, Інстытут культуры ці іншых.

Вельмі цікавымі і карыснымі былі сустрэчы ў выдавецтвах і рэдакцыях беларускіх часопісаў. Настаўнікі сустрэліся з рэдакцыяй часопіса „Беларуская мова і літаратура ў школе". Размова ішла аб улічванні ў публікацыях спецыфікі навучання беларускай мовы на Беласточчыне, у Польшчы. У гэтым напрамку рэдакцыя ўжо зрабіла добры пачатак і думае далей гэта працягваць, як запэўніў настаўнікаў галоўны рэдактар часопіса Міхась Шwырко.

Падобная сустрэча адбылася і ў рэдакцыі часопіса „Вясёлка".

Вельмі ґрунтоўныя размовы адбыліся ў нас з выдавецтвамі „Народная асвета" і „Мастацкая літаратура". Мы падкрэслівалі там, што, калі некаторыя прадметы можна навучаць толькі з падручнікаў, дык беларускую мову і літаратуру выкладаць без кніжак беларускіх пісьменнікаў немагчыма. Няма ў нас у Польшчы магчымасцей задаволіць чытацкія патрэбы вучняў, асабліва ў літаратуры апошняга часу. Такія ж патрэбы выразна выступаюць і ў іншых асяроддзях, не толькі школьных. Напрыклад, беларусы з Гданьска звяртаюцца да Ваяводскай педагагічнай бібліятэкі і ў рэдакцыю „Нівы" ў пошуках беларускіх кніжак. Яны арганізавалі ў сябе курс навучання беларускай мовы, а кніжак для гэтага ніякіх няма. У такіх справах нам можа памагчы толькі Беларусь. І мы вельмі лічым на такую дапамогу.

Арганізатары курсу зрабілі нам цікавыя экскурсіі. Мы пабывалі ў Вільні, у Мікалаеўшчыне — на радзіме Якуба Коласа, у Вязынцы — на радзіме Янкі Купалы, былі ў Хатыні, Курапатах, а таксама прымалі ўдзел у святкаванні 500-годдзя пераможнай Грунвальдскай бітвы, удзельнічалі ў Купаллі, пабывалі ў тэатрах, цырку і на канцэрце Беларускага народнага хору імя Цітовіча.

Пад канец нашага прабывання ў Мінску мяне, як кіраўніка курсу, і методыка беларускай мовы на Беласточчыне Тамару Русачык прыняла намеснік міністра народнай адукацыі Беларусі Людміла Сухнат. З размовы мы даведаліся аб пераменах, якія адбываюцца ў сістэме народнай адукацыі Беларусі, аб увядзенні закона аб мовах, а таксама аб арганізаванні навучання польскай мовы для палякаў, што пражываюць на Беларусі. Мы са свайго боку расказалі аб стане навучання беларускай мовы ў Польшчы і аб праблемах, якія мы не можам самі вырашыць без дапамогі з Беларусі. Да гэтай праблемы мы залічылі недахоп мастацкай літаратуры і дапаможнікаў для навучання беларускай мовы. Мы прадставілі міністру такія свае просьбы і прапановы:

1. Каб з кожнай выдадзенай на беларускай мове новай кніжкі хоць 500 экземпляраў трапіла ў Ваяводскую педагагічную бібліятэку ў Беластоку, якая па ўзгадненню з куратарыяй і настаўнікамі раздзеліць гэтыя кніжкі па школах, дзе навучаецца беларуская мова.

2. Апрача штогадовага курсу настаўнікаў у Мінску, стварыць яшчэ магчымасць бываць на Гродзеншчыне настаўнікам Бе-

(Працяг на стар. 6)

ШКОДНАЕ ГЭТА ІНТЭРВ'Ю

У 31 нумары „Нівы" ад 5 жніўня гэтага года ў рубрыцы „Погляды" быў змешчаны фрагмент інтэрв'ю намесніка старшыні БНФ „Адраджэнне" Юрыя Хадыкі, данае ім часопісу „Тыгоднік Беластоцкі". І нічога, што быў гэта толькі невялікі фрагмент — асноўнае крэда яго выступіла ў гэтым фрагменце ва ўсёй сваёй велічыні і прыгажосці. Вось яно: „Неабходна адраджэнне Уніяцкай царквы. Гэта ж аўтэнтычнае веравызнанне беларусаў, якое выводзіцца непасрэдна ад прынцыпаў хрысціянства і якое можа нас усцерагчы ад атэізму... І таму фронт, не зважаючы на супярэчнасці, імкнецца адрадзіць уніяцкую рэлігію — стрыжань беларускай культуры".

З падобным фальшам і бязглуздзіцай у ацэнцы уніі даводзіцца сустракацца даволі часта, але дасюль такія ацэнкі паходзілі амаль выключна ад прадстаўнікоў той нацыі, якая дзеля сваёй і толькі сваёй карысці навязала нам унію, або той, якая сілай ліквідавала яе. Але каб пачуць гэта ад саміх беларусаў, і да таго ж, здавалася б, моцна свядомых беларусаў?...

Аўтэнтычным веравызнаннем беларусаў, якое выводзіцца непасрэдна ад прынцыпаў хрысціянства, была не унія, а праваслаўе — гэта па-першае. І каму як каму, але вам, хлопцы з фронту, трэба аб гэтым ведаць. І па-другое, трэба таксама ведаць, што ў ніякім выпадку не была яна дабрадзействам для беларускага народа, а горам, вялікім і доўгім горам. Таксама як, многа пазней, і ліквідацыя яе. Зайздросціць нашым няшчасным продкам уніі, лічу звычайным кашчунствам, прафанацыяй, а мо і яшчэ чымсьці горшым.

Спачатку ўсе беларусы, як вядома, былі праваслаўнымі і толькі праваслаўнымі. Потым у большасці сваёй сталі уніятамі, а з уніятаў ізноў сталі праваслаўнымі або каталікамі. Гэтыя змены рэлігіі нашых продкаў адбываліся не па іх волі ці з прычыны хісткасці іх рэлігійных перакананняў, а па волі нашых бліжэйшых суседзяў з захаду і ўсходу, таксама хрысціян. Навязваючы нам гэтую унію каталіцкі клір і правячы Першай Рэчы Паспалітай імкнуліся да таго, каб праваслаўную Беларусь і Украіну падпарадкаваць

(Працяг на стар. 4)

Дэкларацыя

ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ САВЕЦКАЙ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РЭСПУБЛІКІ

АБ ДЗЯРЖАЎНЫМ СУВЕРЭНІТЭЦЕ БЕЛАРУСКАЙ САВЕЦКАЙ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РЭСПУБЛІКІ

Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай рэспублікі,

выяўляючы волю народа Беларускай ССР,

усведамляючы адказнасць за лёс беларускай нацыі,

пацвярджаючы павагу годнасці і правоў людзей усіх нацыянальнасцей, якія жывуць у Беларускай ССР,

сведчачы павагу да суверэнных правоў усіх народаў Саюза ССР і свету,

лічачы рэспубліку паўнапраўным і незалежным членам сусветнага супольніцтва,

дзейнічаючы ў адпаведнасці з прынцыпамі Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека і іншымі агульнапрызнанымі міжнароднаправавымі актамі,

урачыста абвяшчае поўны дзяржаўны суверэнітэт Беларускай ССР як вяршэнства, самастойнасць і паўнату дзяржаўнай улады рэспублікі ў межах яе тэрыторыі, правамоцнасць яе законаў, незалежнасць рэспублікі ў знешніх зносінах і заяўляе аб рашучасці стварыць прававую дзяржаву.

АРТЫКУЛ 1

Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка — суверэнная дзяржава, якая ўсталявана на аснове ажыццяўлення беларускай нацыяй яе неад'емнага права на самавызначэнне, дзяржаўнасці беларускай мовы, вяршэнства народа ў вызначэнні свайго лёсу.

Неад'емныя правы Беларускай ССР як суверэннай дзяржавы рэалізуюцца ў адпаведнасці з агульнапрызнанымі нормамі міжнароднага права. Беларуская ССР ахоўвае і абараняе нацыянальную дзяржаўнасць беларускага народа.

Беларуская ССР мае свой герб, сцяг і гімн.

Любыя гвалтоўныя дзеянні супраць нацыянальнай дзяржаўнасці Беларускай ССР з боку палітычных партый, грамадскіх аб'яднанняў ці асоб праследуюцца па закону.

АРТЫКУЛ 2

Грамадзяне Беларускай ССР усіх нацыянальнасцей складаюць беларускі народ, які з'яўляецца носьбітам суверэнітэту і адзінай крыніцай дзяржаўнай улады ў рэспубліцы. Яго поўнаўладдзе рэалізуецца непасрэдна і праз прадстаўнічыя органы дзяржаўнай улады.

Права выступаць ад імя ўсяго народа рэспублікі належыць выключна Вярхоўнаму Савету Беларускай ССР.

АРТЫКУЛ 3

Дзяржаўны суверэнітэт Беларускай ССР сцвярджаецца ў імя вышэйшай мэты — свабоднага развіцця і дабрабыту, годнага жыцця кожнага грамадзяніна рэспублікі на аснове забеспячэння правоў асобы ў адпаведнасці з Канстытуцыяй Беларускай ССР і яе міжнароднымі абавязацельствамі.

АРТЫКУЛ 4

Грамадзянства Беларускай ССР з'яўляецца неад'емнай часткай яе суверэнітэту. Рэспубліка ахоўвае гонар, здароўе, правы і законныя інтарэсы сваіх грамадзян, забяспечвае іх сацыяльную абароненасць. Яны знаходзяцца пад яе абаронай, будучы за межамі Беларускай ССР. Рэспубліка прымае ў грамадзянства і вырашае пытанне аб выхадзе з грамадзянства.

АРТЫКУЛ 5

Зямля, яе нетры, іншыя прыродныя рэсурсы на тэрыторыі Беларускай ССР, паветраная прастора з'яўляюцца ўласнасцю беларускага народа, якому належаць выключныя правы валодання, карыстання і распараджэння імі.

Вызначэнне прававога рэжыму ўсіх відаў маёмасці адносіцца да выключнай кампетэнцыі Беларускай ССР.

Беларуская ССР мае права на сваю долю ў агульнасаюзнай маёмасці адпаведна ўкладу беларускага народа і як рэспубліка — заснавальніца Савецкага Саюза, якая была яго правадзейным суб'ектам, мае права на сваю долю ад алмазнага, валютнага фондаў і залатога запасу СССР.

Беларуская ССР утварае Нацыянальны банк, падпарадкаваны Вярхоўнаму Савету рэспублікі, стварае сваю фінансава-крэдытную сістэму, пацвярджае права ўласнасці на спецыялізаваныя банкі, якія знаходзяцца на яе тэрыторыі на момант прыняцця гэтай Дэкларацыі, арганізуе ўласныя падатковую і мытную службы; мае права на стварэнне ўласнай грашовай сістэмы.

АРТЫКУЛ 6

Тэрыторыя Беларускай ССР з'яўляецца непадзельнай і недатыкальнай і не можа быць зменена або выкарыстана без згоды Беларускай ССР.

Усе пытанні аб граніцах вырашаюцца толькі на аснове ўзаемнай згоды паміж Беларускай ССР і суседнімі суверэннымі дзяржавамі шляхам заключэння адпаведных дагавораў, якія падлягаюць ратыфікацыі Вярхоўным Саветам Беларускай ССР.

АРТЫКУЛ 7

На тэрыторыі Беларускай ССР устанаўліваецца вяршэнства Канстытуцыі Беларускай ССР і законаў Беларускай ССР.

Усе грамадзяне і асобы без грамадзянства, дзяржаўныя органы, прадпрыемствы, установы і арганізацыі, якія знаходзяцца або дзейнічаюць на тэрыторыі Беларускай ССР, абавязаны выконваць заканадаўства Беларускай ССР.

Размежаванне заканадаўчай, выканаўчай і судовай улады з'яўляецца важнейшым прынцыпам існавання Беларускай ССР як прававой дзяржавы.

Вышэйшы нагляд за дакладным і аднастайным выкананнем законаў Беларускай ССР ажыццяўляецца Генеральным пракурорам Беларускай ССР, які назначаецца Вярхоўным Саветам Беларускай ССР.

АРТЫКУЛ 8

Беларуская ССР самастойна ўстанаўлівае парадак арганізацыі на тэрыторыі рэспублікі аховы прыроды, выкарыстання прыродных рэсурсаў і забяспечвае народу рэспублікі экалагічную бяспеку.

Беларуская ССР мае права на пакрыццё страт, нанесеных ёй дзеяннямі саюзных органаў, саюзных рэспублік і іншых дзяржаў.

Беларуская ССР патрабуе ад Урада СССР безумоўнай і тэрміновай кампенсацыі страт, звязаных з пераадоленнем наступстваў чарнобыльскай катастрофы.

Сваю свабоду і суверэнітэт Беларуская ССР у першую чаргу выкарыстоўвае на выратаванне народа Беларускай ССР ад вынікаў чарнобыльскай катастрофы.

АРТЫКУЛ 9

Беларуская ССР самастойная ў рашэнні пытанняў культурнага і духоўнага развіцця беларускай нацыі, іншых нацыянальных супольнасцяў рэспублікі, у стварэнні ўласнай сістэмы інфармацыі, адукацыі і выхавання.

Беларуская ССР забяспечвае функцыяніраванне беларускай мовы ва ўсіх сферах грамадскага жыцця, захаванне нацыянальных традыцый і гістарычнай сімволікі.

Нацыянальныя, культурныя і гістарычныя каштоўнасці на тэрыторыі Беларускай ССР з'яўляюцца выключна ўласнасцю рэспублікі і яе грамадзян.

АРТЫКУЛ 10

Беларуская ССР мае права на ўласныя Узброеныя Сілы, унутраныя войскі, органы дзяржаўнай і грамадскай бяспекі, падкантрольныя Вярхоўнаму Савету Беларускай ССР.

Беларуская ССР мае суверэннае права вызначаць парадак і ўмовы праходжання яе грамадзянамі вайсковай службы, службы ў органах дзяржаўнай і грамадскай бяспекі, вырашаць пытанні размяшчэння войск і ўзбраення на сваёй тэрыторыі.

Ніякія вайсковыя фармаванні іншых краін, іх ваенныя базы і пабудовы не могуць быць размешчаны на тэрыторыі Беларускай ССР без згоды яе Вярхоўнага Савета.

Беларуская ССР ставіць мэтай зрабіць сваю тэрыторыю бяз'ядзернай зонай, а рэспубліку — нейтральнай дзяржавай.

АРТЫКУЛ 11

Беларуская ССР самастойна ажыццяўляе правы на добраахвотныя саюзы з іншымі дзяржавамі і свабодны выхад з гэтых саюзаў.

Беларуская ССР прапануе неадкладна прыступіць да распрацоўкі Дагавора аб саюзе суверэнных сацыялістычных дзяржаў.

АРТЫКУЛ 12

Палажэнні дадзенай Дэкларацыі рэалізуюцца Вярхоўным Саветам Беларускай ССР шляхам прыняцця новай Канстытуцыі (Асноўнага Закона) Беларускай ССР, законаў Беларускай ССР.

27 ліпеня 1990 года.
г. Мінск

ГЕРОІ

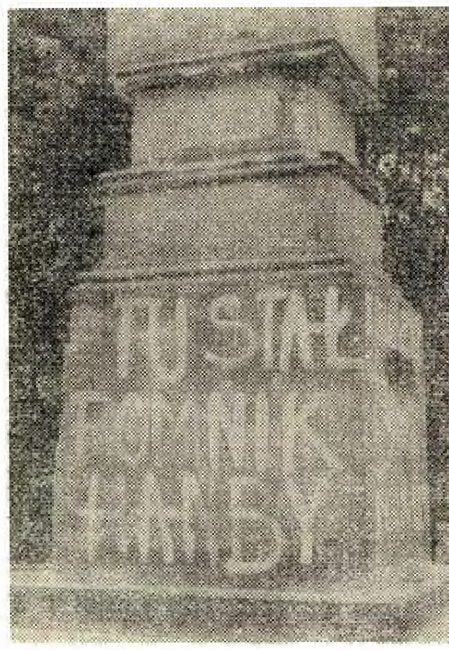
Дзесяць гадоў назад у краіне паявілася арганізацыя, што назвала сябе палітычнай партыяй: Канфедэрацыя Незалежнай Польшчы (КПН). Яе тэрытарыяльная структура існуе і ў Беластоку: так званая X акруга КПН. Не ведаю дакладна, колькі членаў у беластоцкай КПН. Аднак жа дзейнасць беластоцкіх КПН-аўцаў вядзецца надзвычай крыкліва і злосна. Пра інтэлектуальныя магчымасці членаў КПН найлепш сведчаць лозунгі, якія яны з маньякальнай заўзятасцю шмаруюць на сценах беластоцкіх камяніц. Апошнім часам беластоцкая КПН здзейсніла надзвычай гераічны подзвіг.

14 жніўня 1990 г. у беластоцкім гарадскім парку быў зняты з пастумента помнік удзячнасці салдатам Савецкай Арміі. Улады горада знялі яго ўранні, цішком, і КПН-аўцы не паспелі дабегчы, каб дапамагчы. Назаўтра беластоцкія газеты развярашчаліся заявай КПН аб тым, што яна абурана такой няўвагай гарадскіх улад да сябе і гэтаму падобнае. На суцяшэнне КПН-аўцам застаўся пастумент. Ім, праўда, не ўдалося яго разваліць (дзеля гэтага не хапіла б і дапамогі КПН з суседняй акругі), затое яны малаткамі і долатамі разбілі ўшчэнт барэльеф вакол пастумента. І пакінулі надпіс: „Тут стаяў помнік ганьбы, разбурыла яго КПН“. Беластоцкія газеты змясцілі справаздачы з нагоды гэтага подзвігу.

Сённяшніх палякаў цяжка зразумець. Апаганеныя магілы савецкіх салдат, сотні тысяч якіх паклалі галаву за вызваленне Польшчы з-пад гітлераўскай акупацыі, разбураныя або разабраныя помнікі ўдзячнасці для людзей, якія ў свой час аддалі жыццё, каб засталіся цэлымі польскія помнікі. Выратаваны ад знішчэння Кракаў, манастыр на Яснай Гары ў Чанстахове... Зараз палякі мяне пераконваюць, што яны вызваліліся б самі, бо, як крычала адна баба ля разабранага помніка ў Беластоку, „byliśmy uzbrojeni po zęby i dalibyśmy radę bez nich!“. Гэта гучыць злосна і фальшыва, каб не сказаць — паранаічна. Як сёння палякі ацэньваюць той факт, што Савецкая Армія ў ліпені 1944 года запынілася на лініі Віслы і чакала, пакуль немцы дакануць Варшаўскае паўстанне? Адназначна, як факт нежадання з боку савецкага камандавання дапамагчы палітычна непрыхільнай саветам сіле. Чаму ж тут абурацца? Калі мы вам недаспадобы, то вызваляйцеся самі! Што з таго вызвалення выйшла, сёння мы добра ведаем. Ідучы далей за гэтай думкай, давайце на хвіліну ўявім такую сітуацыю: савецкія арміі выганяюць фашыстаў з тэрыторыі СССР і запыняюцца на заходняй мяжы дзяржавы. Няма ніякага сумнення, што немцы пакінулі б у Польшчы столькі палякаў, колькі патрабавалі б парабкаў. І сёння была б мяжа не савецка-польская, а савецка-нямецкая. І пра ніякія польскія партыі не чуваць было б у свеце, у тым ліку і пра КПН. А тая жменька палякаў, якая б засталася на Захадзе, ліла б кракадзілавы слёзы і пісала заявы, што крывадушныя саветы прысудзілі Польшчу да гібелі. Ці ж не так было б? Пра гэта ведаюць і палякі, калі хоць крыху цвяроза падумаюць. Бяда ў тым, што сёння яны не любяць прызнаваць сваіх памылак, а тым больш — іншым рацыю. А можа, людзі ўжо зусім адвучыліся ў нас думаць?

Такім чынам сёння мы ў Польшчы прыйшлі да таго, што вызваленне краіны саветамі ў 1944—45 г.г. лічым падзеяй ганебнай. Аб гэтым пакуль што маўчаць школьныя падручнікі. Але неўзабаве, як належыць спадзявацца, і гэтыя недагляд будзе выпраўлены. Пра гэта паклапоціцца Канфедэрацыя Незалежнай Польшчы. Яна таксама запрапануе новых герояў для гісторыі. Напрыклад, тых з беластоцкага парку з малаткамі і долатамі. Чым жа яны не героі?

Васіль Петручук

ДАРАГІЯ СЯБРЫ!

Я быў прыемна здзіўлены і вельмі абрадаваны, калі некалькі дзён таму назад атрымаў ад вас камплект вашага тыднёвіка за другі квартал гэтага года. У „Ніве" я прачытаў, што не толькі ад мяне ёсць скаргі на нерытмічную дастаўку газеты. Хацелася б, каб ні Вы, ні я, ні хто іншы ў будучым не меў клопату з перыядычнасцю паступлення „Нівы" сваім адрасатам.

Не ведаю толькі, як аддзячыць вам. Спадзяюся, што праз нейкі час змагу выслаць вам кніжачку беларускіх прымавак у маім перакладзе на нямецкую мову (калі за гэты час не абанкроціцца выдавецтва). Я мог бы і заплаціць за дасланыя нумары. У гэтым выпадку напішыце мне, калі ласка, як мне быць.

Яшчэ раз вялікі дзякуй за вашу пастаянную гатоўнасць дапамагаць мне.

З шчырым прывітаннем

Ваш Норберт Рандаў
Берлін

Ад рэдакцыі. Нашым сябрам заўсёды спяшаемся з дапамогай. Пра падзяку не клапаціцеся, але за кніжачку былі б мы вельмі ўдзячныя.

ДОБРЫ ДЗЕНЬ!

Пішу вам з незнаёмага краю, з поўначы Расіі, але нарадзіўся і доўга пражываў я ў Беларусі, чытаючы ваш тыднёвік. Ведаю, што дзесьці за мяжою жывуць мае суайчыннікі, але чытаю яго тады, калі бываю ў родных мясцінах на Брэстчыне.

Вельмі прыемна ведаць пра жыццё суайчыннікаў, дзейнасць беларускіх арганізацый. Пра сябе: 36 гадоў, маю сям'ю.

СССР 663318
Красноярский край
г. Норильск
ул. Лауреатов, 51-52
Якимчук Пётр Андреевич

ДЗЯКУЕМ ЗА НОВЫЯ ДАРОГІ

Доўгі час з вёскі Казлы Бельскай гміны цяжка было выехаць на поле ці ў суседнюю вёску. Ранейшы солтыс, які гаспадарыў у вёсцы 18 гадоў, не квапіўся не толькі арганізоўваць жыхароў да грамадскай працы, але, калі нават яны самі нешта хацелі рабіць, це прымаў у гэтай працы ўдзелу або нават не дазваляў.

Цяпер, вось ужо чацверты год, солтысам у нас працуе Васіль Купрынюк. Ён не шкадуе ні сваіх сіл, ні часу на тое, каб у вёсцы нашай жылося лягчэй. Дзякуючы яму была пракладзена дарога з Казлоў на Дубяжын і на Бельск даўжынёй каля 3 км. Да гэтага часу тут можна было праехаць толькі фурай, а цяпер і машыны свабодна ездзяць. Пабудавана таксама дарога там, дзе ян раней зусім не было, дзе людзям даводзілася ісці пешшу, хоць і гэта было не простай справай. А дарога там вельмі патрэбная.

Разам з Валянцінам Семенюком солтыс Васіль Купрынюк змог так арганізаваць да працы жыхароў Раек, што цяпер па новай дарозе з Раек у Студзіводы ездзяць трактары і іншыя машыны.

Вельмі ж удзячны мы за новую дарогу, бо яна скарціла даезд у Бельск на 2 км.

Жыхар Раек
(Прозвішча да ведама рэдакцыі)

ПАМОГ КАШПІРОЎСКІ

Вярнуўшыся з Ольштына, я зайшоў да знаёмага нашага разьбяра Міхася Вайткевіча. Яго хата ўся застаўлена фрагментамі іканастаса, які ён рэзьбіць для царквы ў Дуброве Беластоцкай. Гэта новая царква. А іканастас велізарны — 9,30 на 8 метраў. Будаваў гэту царкву, як кажа Міхась, Мікалай Дайнека ў 1984 годзе.

— Ты чаму цяпер у „Ніву" не пішаш? — пытаецца разьбяр.

— Жыву я цяпер ад вас далёка, — адказваю, — але пісаць буду. Як толькі да вас прыязджаю, адразу ёсць аб чым пісаць.

— Ты, Андрэй, напішы, каб тэлевізія часцей паказвала Кашпіроўскага. Мне ён вунь як памог! Меў я на назе вялізныя жылкі, а цяпер, вось паглядзі, няма, не відаць. А было так, што адна жыла нават прарвалася, кроў цякла, а лекары памагчы не могуць. Як паглядзеў я Кашпіроўскага па тэлевізары, усё загаілася. І жылкі прапалі. Не адзін я так паздаравеў.

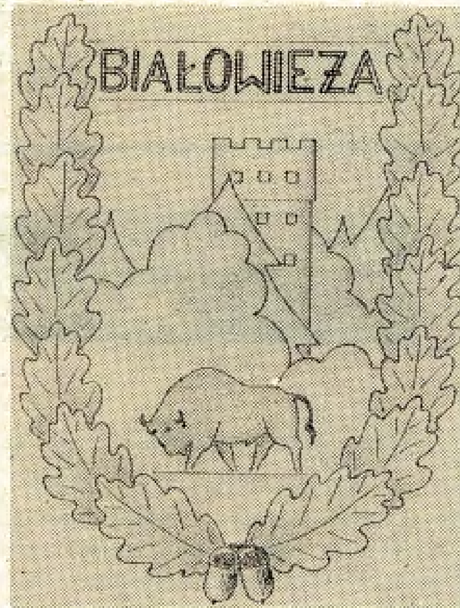
Выконваю просьбу Міхася Вайткевіча з прыемнасцю.

Андрэй Гаўрылюк

Улічваючы пажаданні шматлікіх жыхароў Белавежы, нававыбраная гмінная рада і войт аб'явілі конкурс на праект герба гэтай мясцовасці. Сёння ўжо ведаем, што перамог Васіль Скепка, жыхар Белавежы, вядомы ў асяроддзі дзеяч ПТТК.

— Пра сам конкурс, — кажа нам В. Скепка, — я даведаўся ад Міхася Дулько, члена гмінай рады (і — дадайма — члена ГП БГКТ). Спачатку не думаў, што прыму ўдзел, але Міхась мяне заахвоціў. Варыянтаў праекта паўстала некалькі — найлепшым я палічыў апошні, ён і выйграў. Мне асабліва прыемна, што ў конкурсе я перамог прафесійнага мастака.

Чорна-белая версія герба Белавежы аўтарства В. Скепкі.

— Вядома, — працягвае пераможца, — што герб Белавежы без зубра абысціся не можа — я і змясціў яго на першым плане. А ці можна аддзяліць зубра ад лесу? Таксама не. Таму на другім плане памясціў сілуэты дрэваў розных відаў. Трэці план запоўніў „белай вежай", ад якой шмат хто выводзіць назву мясцовасці, хоць меркаванні наконт гэтага розныя. Усё гэта ўпісаў у „падкову" з дубовага лісця з двума жолудамі, памятаючы аб тым, што дуб — сімвал мацаты, каралеўскі гатунак. Уверсе змяшчаецца надпіс „Белавежа". Неабыякавую ролю ў гербе адыгрываюць колеры. Розныя адценні зялёнага сведчаць аб разнароднасці раслiннага свету. Блакіт гаворыць аб тым, што паветра над пушчай і мясцовасцю яшчэ даволі чыстае. Залаты колер лісця сімвалізуе каралеўскасць Белавежы. У гербе можна было б змясціць яшчэ некалькі іншых элементаў, але я пабаяўся, што ён будзе перагружаны дэталямі.

Варта тут адзначыць, што Васіль Скепка з'яўляецца аўтарам некалькіх праектаў памяткавых штэмпеляў і сцяжкоў з Белавежы, добра ацэненых турыстамі. Некалькі гадоў ён вёў майстэрню шыльдаў. Цягу да малявання праяўляе таксама яго жонка (Васіль кажа, што ў яе выходзіць лепш, чым у яго) і дзве дочкі. Зараз В. Скепка працуе сакратаром Праўлення аддзела ПТТК у Белавежы. Ён жа таксама з'яўляецца аўтрам назваў некалькіх вуліц у сваёй мясцовасці.

Пётр Байко

З ДАКУМЕНТАЎ ГЕНЕРАЛЬНАГА ШТАБА (ІІ АДДЗЕЛА), ВАРШАВА, 1928.

— 24 —

У Правінцыянальны камітэт у Гродне ўвайшлі: Баранаў, Якубэцкі, Курбскі, Новік, Разумовіч.

У Правінцыянальны камітэт у Слуцку ўвайшлі: Бараноўскі, Бэрдзюк, Асвецімскі, Паўлюкевіч, Пракулевіч, Русак, Заўрыд.

У Правінцыянальны камітэт у Дзісне ўвайшлі: Гірніман, Кудрыцкі, Мятла, браты Пашкевічы, Зысман.

У Правінцыянальны камітэт у Бабруйску ўвайшлі: Разанаў, Шаптыр, Шыла.

У Правінцыянальны камітэт у Барысаве ўвайшлі: Гунко, Кушаль, Кранікоўскі.

У Правінцыянальны камітэт у Мінску ўвайшлі: Багданаў, Грыб, Езавітаў, Касціцкі, Крэчаўскі, Мамонька, Міхалевіч, Шыла, Трафімаў, Захарка, Заяц.

У Правінцыянальны камітэт у Вільні ўвайшлі: Цвікевіч, Краскоўскі, А. Луцкевіч.

Мэтай беларускіх эсэраў было стварэнне Беларускай Народнай Рэспублікі, у этнаграфічных межах сцісла звязанай з Савецкай Расіяй. У такім напрамку эсэры вялі энергічныя дзеянні. Наколькі інтэлігенцкія адзінкі ішлі на такія эсэраўскія ідэі, настолькі беларускі селянін у далейшым аставаўся пасіўны.

Прапаганда, якая з увагі на акупацыю магла вясціся даволі асцярожна, на беларускім народным грунце не давала пажаданых ураджаяў. З увагі на пасіўнасць беларускіх мас, дзейнасць беларускіх эсэраў абмяжоўвалася да інтэлігенцкіх асобаў і да арганізоўвання правінцыянальных камітэтаў з мэтай усведамляючага ўплыву на грамаду. Гэта былі рамкі, за якія дзейнасць эсэраў у гэтым часе не выйшла.

Раздзел XIV

Адыход немцаў з Беларусі: IV Устаўная Грамата (Рады беларускіх народных міністраў) ад 29.XI.1918 г. Пабег Рады міністраў у Вільню, Гродна і Чэшскую Прагу. V Устаўная Грамата ад 8.XII.1918 г.

У лістападзе 1918 года пасля паражэнняў на Заходнім фронце ў Германіі выбухнула рэвалюцыя. Акупацыйная нямецкая армія з Беларусі, стварыўшы за рускім прыкладам уласныя Саветы, спешна вярталася на Радзіму. Звольненыя немцамі тэрыторыі хутка апаноўвалі бальшавікі.

Рада Беларускай Рэспублікі супольна з Радай народных міністраў патрактавалі гэты момант як спрыяльны да таго, каб узяць у свае рукі ўладу. Не маючы ніякіх сіл, якія паўстрымалі б бальшавіцкі наступ, яна аб'явіла IV Устаўную Грамату з наступным зместам:

Рада Беларускай Народнай Рэспублікі, атрымаўшы паўнамоцтвы ад беларускага народа на Усебеларускім з'ездзе, у сваіх адозвах ад 9 і 25 сакавіка 1918 года аб'явіла, што ўся ўлада на Беларускай Зямлі пераходзіць у рукі народа.

Зямля, лясы і прыродныя багацці краю былі аб'яўлены ўласнасцю народа. Услед за гэтым Рада прыступіла да будавання незалежнай беларускай дзяржавы на прынцыпах, устаноўленых Актам ад 25 сакавіка 1918 года.

Нямецкая акупацыя прытармазіла гэту дзейнасць і выклікала тое, што перадача ўлады народу і вырашэнне сельскай праблемы на прынцыпах справядлівасці не было магчымым.

Цяпер, калі нямецкі народ завёў у сваёй краіне новыя парадкі і калі нямецкія войскі пакідаюць нашу краіну, наступіў момант адпаведні для таго, каб Беларускі Народ, які сотні год адпакутаваў у чужой няволі, стаўся поўным гаспадаром у сваёй вольнай і незалежнай Айчыне.

Беларускі ўрад, складзены з прадстаўнікоў усіх фракцый сацыялістычных партый і папоўнены „Радай Беларускай Народнай Рэспублікі" заклікае Беларускі Народ да выкарыстання выключнага моманту — моманту знішчэння старога парадку свабоднымі народамі.

(Працяг будзе)

(Працяг са стар. 1)

Ватыкану і Польшчы, а ліквідаваўшы яе царызм наадварот — каб вярнуць уніятаў праваслаўнай царкве і тым самым мацней звязаць з Расіяй.

І дзіўная рэч: і адны, і другія ў дасягненні сваёй мэты карысталіся падобнымі метадамі і прыёмамі. Галоўнай жа мэтай першых была паланізацыя, а другіх — русіфікацыя, а не беларусізацыя.

А што на гэта беларусы? А нічога. Спачатку вельмі не хацелі быць уніятамі, але іх рабілі сілай, а потым, калі ўжо вельмі хацелі быць імі, сілай пачалі рабіць праваслаўнымі. І нічога тут дзіўната, што не хацелі быць праваслаўнымі, бо ад стольких пакаленняў былі ўжо уніятамі. Гэтае пакаленне ўжо нават не ведала, што іх продкі былі праваслаўнымі.

Здзіўляе і тое, што калі ўжо унія мела быць такой добрай, справядлівай і Богуўгоднай рэлігіяй, чаму ж тады тыя, хто з такой ахвярнасцю нам яе расхвальваў і навязваў, забараняў станавіцца уніятамі сваім католікам? Або чаму уніятаў ніколі не зраўнялі ў правах з католікамі, а надалей былі яны грамадзянамі другой катэгорыі?!

А таму, шаноўныя хлопцы з фронту, каб ім не аплачвалася быць уніятамі, і тым самым уніяты пераходзілі ў перспектыўнае каталіцтва. Дарога ж з уніі да каталіцызму надта ўжо простая і кароткая, не тое, што з праваслаўя. І многія пераходзілі, вельмі многія. Стаўшы ж каталікамі, даволі хутка пачыналі чуцца палякамі і служыць не беларускай, а польскай нацыі. На гэта менавіта і была разлічана унія. Яна мела быць пераходным этапам з праваслаўя ў каталіцызм.

Дзе, скажыце, роды нашых славутых і багацейшых на ўсю Еўропу князёў і магнатаў? Дзе наша славутая шляхта?! Адказ просты — у польскай літаратуры, у польскай культуры, у польскай гісторыі. Бо ўсе яны, дзеля ўласнай выгады, змушаны былі прайсці падобную метамарфозу.

У царскай Расіі уніятам не давалі спакою. То перахрышчвалі іх на каталікаў, то на праваслаўных, і, канешне, не вельмі пытаючы ў іх згоды. Многія з такіх свежаспечаных праваслаўных потым сталі каталікамі. Пасля, напрыклад, талеранцыйнага царскага ўказу з 1905 г. — паводле скромнай польскай статыстыкі — толькі на Холмшчыне і Падляшшы аж 180 тысяч праваслаўных прыняло каталіцкую веру. Значыць, сталі палякамі, хаця і маглі цяпер вярнуцца да уніі і тым самым астацца беларусамі і ўкраінцамі. А колькі іх было па ўсёй Беларусі?!

Так масава пераходзілі цяпер на каталіцызм беларусы таму, што жыў яшчэ ў народзе гнеў на царызм і праваслаўнае духавенства за ліквідацыю уніі ў

(Працяг на стар. 5)

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Беласток, вул. Мазавецка.
Мал. У. Петрука

САКРАТ ЯНОВІЧ
ЖЫВЕ БЕЛАРУСЬ!

— 11 —

Аркадзя Куляшова я амаль не ведаў як паэта, а як чалавека, то і зусім. Адштурхоўвалі ад яго ўсе тыя падручныя вершы, услаўляючыя камунізм, які дакладна абрыд народу. Бачыў я раз Куляшова ў Беластоку, у час пачатку „Нівы“, і той міг застаўся ў маёй памяці тым, што сярод іншых тады савецкіх гасцей вырозніваўся ён некаторай шыкоўнасцю і нават арыстакратычнасцю ў сваіх паводзінах. Праз трыццаць „з гакам“ гадоў, калі самога ўжо няма на свеце, я прачытаў кніжду дачкі пра бацьку і ўпершыню задумаўся над яго творчасцю ды лёсам. Навука для мяне ад напісанага Валянцінай яшчэ і такая, што літаратура сапраўды не павінна існаваць толькі творамі. З імі трохі так, бы з дарагім каменем, прыгажосць якога падкрэсліваецца аправаю... Не дакрануўшыся да жыцця аўтара, яго працы і пакут, сам літаратурны „тавар“ бачыцца часцей праз холад шыбы вітрыны.

Так з кожным вынікам дзеяння, калі падаецца ён ізаляваны. Колькі ж рагатлівага смеху бывае, напрыклад, у музеях, калі ўпасвены ідыёт з начальніцкага дома строіць кепікі над сахою... У Беларусі надзвычай пашыраная так званая „образованщина“, гэта значыць: людзіна з вышэйшай адукацыяй, з аднач асна невысокай культурай светаразумення. Іх, звычайна, не вучаць думаць. Яны — патрэбныя сістэме робаты, выканаўцы загадаў. Пазбаўленая класавай інтэлігенцыі нацыя паршывее маральна і дэгенеруецца фізічна. З расійскіх традыцыяў захаваліся трактоўка інтэлігентаў, як дармаедаў, і культ хітрасці ўсякіх „ванькаў-дурачкоў“. Непавага да разумнасці і ўмельства, і захапленне шаленаватымі героямі на злом галавы... Токар зарабляе ўдвая больш за інжынера, але нашмат менш ад пузатага начальніка. Якая ж тут можа быць тэхналагічная пагоня за Еўропаю?

Адсутнасць інтэлігенцкай праслойкі грамадства відочная ў пачынаннях Беларускага Народнага Фронту „Адраджэньне“. Гэта, на жаль, студэнцка-прафесарскі рух, у асяроддзі якога так званы чалавек працы пачуваецца чужа. Дарэчы будзе заўважыць, што нячаста можа быць іначай, калі не забываецца пра механізм нарадзінаў нацыянальна-вызваленчага руху. Лёгка змагацца з ім у пачатковай яго стадыі. Народныя масы пойдуць аднак за абяцанкамі рэжыму, пакуль не пераканаюцца, што ўладны апарат зусім абвяў і не ў стане даць што-колечы. Прыкладам кажучы, царскую Расію забілі не бальшавікі, пра якіх у семнаццатым годзе мала хто і чуў, але катастрафічныя вынікі для імперыі ад яе ўдзелу ў першай сусветнай вайне (улада ў той кастрычніцкі час валялася на вуліцы!). Камунізм у Беларусі знішчыць не „Адраджэньне“, ідэалы якога мала зразумелыя замужычэламу народу, але славутая аварыя ў Чарнобылі, па сваёй шкоднасці роўная ажно дзесяці атамным бомбам, што скінулі амерыканцы на Хірасіму і Нагасакі. Смерць ад радыяцыі прыходзіць паволі, але наўмольна. Мінімум двум мільёнам беларусаў наканаваны прадчасны і пакутны канец; асабліва дзеці асуджаны на кароткавечнасць. У бліжэйшыя гады чакае нацыю шок, дэсперацыя і бунты.

(Працяг будзе)

НА АНУФРЫЯ Ў ЯБЛАЧЫНЕ

24 чэрвеня давялося быць у Яблачыне.

Шырокія надбужанскія лугі, вясёлка ракі ўецца сярод кустоў, цудоўныя дубы на ўзгорках.

25 чэрвеня ў аколіцы Яблачына збіраюцца з усіх бакоў людзі на свята святога Ануфрыя, апекуна манастыра і мясцовай царквы.

Святы Ануфрый жыў у чацвёртым стагоддзі нашай эры. 63 гады ён правёў на пустыні ў малітвах і роздумах.

Але чаму ж ён стаў апекуном манастыра і царквы ў Яблачыне? Як гаворыць легенда, ікона з яго партрэтам прыплыла ў гэтыя мясціны з нуртам Бугу. І на гэтым месцы, куды даплыла ікона, людзі ў палавіне XV стагоддзя пабудавалі царкву і манастыр. У канцы XIX стагоддзя Яблачын быў ужо цэнтрам праваслаўя на Падляшшы.

Цяпер тут ёсць Вышэйшая праваслаўная духоўная семінарыя, а таксама адзіны ў Польшчы мужчынскі манастыр.

Шмат людзей сабралася сюды на фэст. Вялікай грамадой людзі сядзелі ля царквы, спявалі набожныя песні. У царкве былі запалены тысячы свечак. Вячэрня прайшла ў супольнай малітве.

Два дні мы святкавалі Ануфрыя ў Яблачыне. Праваслаўнага люду было столькі, як на Яснай Гары ў Чэнстахове каталікаў.

Андрэй Гаўрылюк

Лепш не прыдумаеш

ПЕРШЫ ЎРАДНІК

„Будучы першым ураднікам у Дзяржаве, наш солтыс зусім адызаляваўся ад грамадскай працы. Як бы выглядала жыццё на свеце, калі б усе людзі пайшлі шляхам, якім вядзе сябе наш солтыс? Вельмі шкада, што на такіх людзей сонейка свеціць і вецер вее“.

(Урывак з пісьма ў рэдакцыю)

Скарынаўская тэматыка ў школьных падручніках да навучання беларускай мовы і літаратуры

(НА СУЧАСНЫМ ЭТАПЕ)

Як вядома, з дзвюх трэціх этнаграфічных земляў, якія не ўваходзяць цяпер у Беларускую рэспубліку, частка засталася ў межах сёняшняй Польшчы. Беларусы засяляюць тут ад дзедаў-прадзедаў паўночна-ўсходні кутох краіны (колішнія паветы: Гайнаўскі, Бельскі, Сяміціцкі, Сакольскі і Беластоцкі). Амаль адразу пасля адыходу фронту з Беласточчыны, у 1944 годзе ў Бельску-Падляшскім пачала працаваць беларуская гімназія. Затым, калі ў палове пяцідзесятых гадоў было створана ў Польшчы Беларускае грамадска-культурнае таварыства, пачалося масавае навучанне беларускай мовы ды літаратуры таксама ў пачатковых школах Беласточчыны. Досыць сказаць, што ў найбольш спрыяльных для беларускага школьніцтва ў Польшчы шасцідзесятых і першай палове сямідзесятых гадах беларускую мову ў нас вывучала штогод (закругляем цыфру) звыш дзесяці тысяч дзяцей, юнакоў і юначак у каля васьмідзесяці пачатковых школах і спачатку ў трох, а пасля — і да гэтага часу — двух агульнаадукацыйных ліцэях.

У той педагагічнай працы на першым часе выкарыстоўваліся падручнікі, выдадзеныя ў Мінску. Аднак штораз большае разыходжанне ў рэаліях грамадскіх і палітычных, культурных і рэлігійных паміж савецкай рэчаіснасцю, якую адлюстроўвалі тыя падручнікі, і рэчаіснасцю польскай, ды асабліва тое, што былі яны выпусташаны з слаўнага беларускага, жыватворчага, хоць даўняга, гістарычнага зместу, паказвала шмат якую непрыдатнасць у навучальным працэсе тых мінскіх падручнікаў.

Вось таму ўжо ў другой палове шасцідзесятых гадоў паявіліся першыя падручнікі да навучання беларускай мовы, бы так мовіць, сваіх аўтараў. У сямідзесятых — наступныя, і такім чынам амаль усе класы пачатковай школы вучацца зараз з падручнікаў, падрыхтаваных Тамарай Русачык, Лідзіяй і Мікалаем Гайдукамі, Лідзіяй Врубель, Любай Раманюк, А. Баршчэўскім і В. Шведам.

У савецкай Беларусі з „найсвятлейшай духовай постаццю (...) XVI стагоддзя, „залатога веку" старое беларускае культуры" вучні могуць пазнаёміцца толькі ў 8 класе (15 гадзін) з падручніка „Беларуская літаратура" В. Барысенкі, В. Івашына (ці навейшае яго выданне: „Беларуская літаратура", В. Івашын, М. Лазарук).

У нас, на Беласточчыне, скарынаўская тэматыка паяўляецца ўжо ў чацвёртым класе пачатковай школы, значна паглыбляецца яна ў пятым, затым яшчэ раз ёсць магчымасць вучням успомніць, паўтарыць і пашырыць весткі пра Ф. Скарыну ды яго эпоху ў шостым і сёмым класах, ды яшчэ раз — у першым класе ліцэя.

Як бачым, выдатны вучоны-гуманіст ды піянер друку на ўсходнеславянскіх землях з'яўляецца спадарожнікам маладога пакалення беларусаў у Польшчы праз шэсць год, у той добры перыяд іх жыцця, калі фармуецца іхняя асабовасць, іхняя гістарычна-нацыянальная свядомасць. Прысутнасць такой постаці як Францыск Скарына ў выхаваўчым і дыдактычным працэсе проста неацэнная.

Скарынаўскую тэму ў падручніку для чацвёртага класа адкрывае артыкул Мікалая Гайдука „Пачатак". У якім аўтар знаёміць дзяцей з пачаткамі друкарства ў Беларусі і той роляй, якую споўніў у ім Ф. Скарына. Для болей эфектыўнага прыцягнення ўвагі вучняў да постаці гуманіста ёсць яшчэ чытанка пра маладосць Скарыны і гады яго вучобы. Гэта адаптаваны для школьных патрэб фрагмент аповесці Міколы Садковіча і Яўгена Львова „Георгій Скарына". Апавядаецца тут таксама пра родны горад Полацк, пра ягонае падарожжа ў Кракаў і як ён быў сведкам палявання віленскага ваяводы Міколы Радзівіла ў ваколіцах Бельска-Падляшскага. Падсумоўвае скарынаўскую тэматыку ў гэтым класе верш П. Броўкі „Беларусь", верш — гімн зямлі, дзе прыйшоў на свет яе сын, каб расславіць яе ж імя.

У пятым класе ў чытанцы „Паходжання розуму і натхнення" вучні ўжо знаёмяцца з поўным жыццяпісам і творчасцю Ф. Скарыны. Увага скіроўваецца тут на яго як першадрукара. Прытым вучні пазнаюць новую лексіку, як, напрыклад, бакалаўр, свабодныя навукі, Псалтыр, Апостал ды іншыя, якія пашыраюць іх далягляды. Прыгожа ўкампанаваны ў гэты падручнік выказванні самога Скарыны тыпу: „Як звяры, што ходзяць па пустыні свае, знаюць логавы свае..." або „Як святло над цемрай, так і вучоны над невукам узвышаецца"; яны навучаюць любіць сваю радзіму, шанаваць сваю культуру і заахвочваць здабываць веды, схіляць галаву перад вялікім чалавечай адукаванасцю і мудрасцю. У двух наступных чытанках — у чытанцы „Вялікі абавязак" дзеці даведваюцца аб сустрэчы ў сярэдневяковым Кракаве ў 1506 годзе Скарыны з М. Капернікам, аб іх разважаннях пра рух на небе планет і зорак. А ў апавяданні „Першадрукар з Полацка" распавядаецца пра скарынаўскую друкарню, пра тэхніку друкавання ў той час кніжак і як у 1517 годзе ў Празе выдаў ён першую на беларускай мове кнігу „Псалтыр".

У падручніку Л. Раманюк „Нашы справы, нашы абавязкі" скарынаўская тэма паяўляецца толькі раз — у вершы Н. Гілевіча „Мара Скарыны". Але гэты паэтычны твор дае шасцікласнікам магчымасць, на грунце ранней пазнаных фактаў, пагутарыць аб вялікім значэнні друкарства, распачатага Скарынаю ў распаўсюджванні асветы сярод простага беларускага люду.

У падручніку для сёмага класа „Ядпае нас дружба" Лідзіі Врубель і Любы Раманюк у жыццяпісе Скарыны падкрэслены новыя моманты — яго прага да распаўсюджвання ведаў, яго глыбокія разважанні аб жыцці і любові да роднай зямлі. Вучні даведваюцца пра эстэтычныя і пазнаўчыя вартасці перакладчыцкай і друкарскай дзейнасці Скарыны і яго паслядоўнікаў. Скарынаўскую тэму ў гэтым класе абагульняе верш А. Барскага „Францішак Скарына".

У першым класе сярэдняй школы ліцэісты падрабязна вывучаюць „біяграфію Ф. Скарыны, сына з слаўнага горада Полацка". Знаёмяцца з ім не толькі як з выдатнай фігурай у гісторыі беларускай літаратуры, але і ў культуры ўсіх усходнеславянскіх народаў. Даведваюцца пра яго як вучонага эпохі Адраджэння, пісьменніка-публіцыста, перакладчыка, медыка, прыродазнаўцу. Значна шырэй, чым у ранейшых класах, усведамляюць ім аўтары падручніка (В. Івашын, М. Лазарук „Беларуская літаратура"), значэнне дзейнасці Скарыны для развіцця культуры ўсёй усходняй славяншчыны.

Сабраны аўтарамі вышэй спомнёных школьных падручнікаў матэрыял дае вялікую магчымасць уявіць воблік Францыска Скарыны, зразумець характар і мэту яго шматграннай культурна-асветніцкай дзейнасці.

Па-за межамі савецкай Беларусі, апроч беларусаў Беласточчыны, дзе не цураюцца сваіх нацыянальных карэнняў, таксама беларуская эміграцыя з вялікім піетызмам адносіцца да сваёй мовы, гісторыі, культуры. Дзеля шляхетнай мэты вывучэння беларускай мовы, у 1978 годзе ў Таронце Валянціна Пашкевіч выдала фундаментальны двухтомны падручнік „Беларуская мова", прызначаны для тых, хто штодзень карыстаецца англійскаю моваю. І ў гэтым падручніку, у другім томе, змешчана абшырная біяграфія выдатнага палачаніна пад загалоўкам „Доктар Францішак Скарына", які, як піша ейны аўтар Сымон Брага, „пачуццёва чуўся звязаным найперш з сваім „людам паспалітым", з сваім народам. І здабытую высіпую асвету, і ўсе свае здольнасці ён таму й наважыў аддаць для дабра й пажытку народу й роднага краю дый надумаў скарыстаць дзеля гэтага новы тады яшчэ тэхнічны вынахад — майстэрства друку".

ЯН ЧЫКВІН
ЛЮБА РАМАНЮК

(Працяг са стар. 4)

1839 годзе, а не памяталіся ўжо такія ж самыя крыўды на польскі ўрад і каталіцкае духавенства за навязанне уніі ў 1596 годзе. Вялікую ролю адыграла таксама ўмелая агітацыя каталіцкага кліру, з якой праваслаўны клір канкурыраваць ніколі не здолеў.

Падсумоўваючы нашы разважанні, хачу яшчэ раз падкрэсліць, што для беларускага народа як навязанне рэлігійнай уніі ў 1596 годзе, так і ліквідацыя яе ў 1839 годзе гэта чорныя даты, акты насілля і гвалту, грубага таптання асноўнага і элементарнага іх нацыянальнага і агульначалавечага права — волі сумлення і веравызнання. Там, дзе не гарантуецца гэтае права, нельга гаварыць аб талерантнасці.

Калі б, аднак, параўнаць гэтыя два гвалты, дык, бясспрэчна, з кожнага пункту гледжання навязанне уніі было намнога большым гвалтам, чым яе ліквідацыя, хаця б таму, што той гвалт быў першы. Не было б першага, не магло б быць і другога.

Найбольшае, аднак, і невыбачальнае зло яе заключаецца ў тым, што праз гэтую унію свядома быў запачаткаваны падзел з натуры сваёй добрага і спакойнага народа на тры ўзаемаварожыя свядомасці: праваслаўную, уніяцкую і каталіцкую, з лікавідацыяй якіх беларусы да сёння, як бачым, справіцца не могуць. Не гаворачы ўжо пра мора пралітых слёз, крыві і цэлай арміі рэлігійных мучанікаў.

З рэлігійнага пункту гледжання гэта таксама зло, бо з дзвюх рэлігій паўстала не адна, а тры, як было ўжо сказана, узаемаварожыя і ваюючыя адна з другой. Як бы было яшчэ мала ўсялякіх падзелаў і варажэчы паміж хрысціянамі і як бы забылі, што дзяленне Дому Божага заўсёды з'яўляецца вялікім грэхам, а замена сілай аднон хрысціянскай рэлігіі другой моцна немаральным і нязгодным з духам хрысціянства.

Шкодная унія была не толькі беларусам і ўкраінцам. Моцна пашкодзіла яна і самой Польшчы, прычыняючыся ў немалой ступені да яе гібелі. Меў рацыю выдатны польскі пісьменнік і гісторык Павел Ясеніца, называючы ўвядзенне уніі „obłędem". („Obłęd" па-беларуску значыць „вар'яцтва").

А вось Юрку Хадыку і франтаўцам наадварот — унія гэта першае і аўтэнтычнае веравызнанне беларусаў, гэта стрыжань беларускай культуры. І каб застрахаваць беларусаў ад усялякіх бед і няшчасцяў, на іх думку, неабходна як мага хутчэй адрадзіць яе.

І пэўна. Перажылі ж беларусы мноства розных войнаў, сталінізмаў, чарнобыляў, то і чарговую рэлігійную вайну пераэкывем. А што на новых год пяцьдзесят адстанем ад Еўропы, дык нічога, затое нарэшце будзем мець аўтэнтычную беларускую рэлігію.

Не, хлопцы, гэта дарога да беларускага нацыянальнага адраджэння надта ж пакручастая і небяспечная. Нацыянальную гордасць трэба адраджаць адначасова ва ўсіх: і праваслаўных, і уніятаў, і католікаў, і сектантаў, і бязбожнікаў. А як гэта рабіць, трэба вучыцца ад разумных народаў. Гляньце, напрыклад, на рацыянальных немцаў. У іх рэлігія з'яўляецца прыватнай справай кожнага немца, а ўжо нацыянальнасць — гэта зусім што іншае, куды важнейшае. Таму і лютэране, і католікі, і атэісты — немцы супольна і ў згодзе будуюць свой фатэрлянд. І таму яго так хутка адбудавалі.

Васіль Антанюк

Шлюб у Орлі. Маладыя на парозе новага жыцця.
Фота Я. Чэрнякевіч.

(Працяг са стар. 1)

НАСТАЎНІКІ Ў МІНСКУ

ласточчыны ў час навучальнага года — пабываць непасрэдна ў школах, пабачыць кабінеты беларускай мовы, абмяняцца вопытам з настаўнікамі на месцы. Такія магчымасці арганізуе настаўнікам польскай мовы з Беларусі Польшча. Адзін такі выезд мы ўжо мелі. Дзякуючы стараннням гродзенскага куратара Аляксея Саўчыка і дырэкцыі Гродзенскага абласнога інстытута ўдасканальвання настаўнікаў у мінулым годзе пяць настаўнікаў з Беласточчыны былі запрошаны на метадычную канферэнцыю беларускай мовы. Гэта была вельмі карысная паездка, і нельга згадзіцца, каб яна была толькі выпадковай аказіяй.

3. Прапануем уключаць вучняў беларускіх ліцэяў у Бельску і Гайнаўцы ў алімпіяды беларускай мовы, арганізаваныя на Беларусі. Пераможцы алімпіяды са школ Беласточчыны (напр., 5 чалавек) прымалі б потым удзел у фінальным конкурсе. У мінулым годзе нашыя вучні гасціння ўдзельнічалі ў гэтым конкурсе і цяпер хацелі б быць яго пастаяннымі ўдзельнікамі.

Міністр Людміла Сухнат прыхільна аднеслася да нашых прапаноў і ўжо існуючага супольнага конкурсу для настаўнікаў беларускай мовы, які арганізуе Ваяводская рада педагагічнага прагрэсу ў Беластоку супольна з Гродзенскім аддзелам Педагагічнага таварыства БССР. Міністр запэўніла, што як толькі будзе на гэтыя прапановы згода нашага міністэрства, то міністэрства народнай адукацыі БССР прыступіць да іх рэалізацыі.

Двойчы нашыя настаўнікі сустрэліся таксама з рэктарам пединстытута прафесарам Аляксандрам Караткевічам. Гаварылі на сустрэчах аб праблемах нацыянальнага адраджэння Беларусі.

Янка Зенюк

Фота А. Сасіноўскага

З КРЫМІНАЛЬНАЙ СТАТЫСТЫКІ

У Яроціне зладзеі абакралі ГС-аўскую машыну маркі „Жук", з якой забралі пяць падагравальнікаў вады вартасцю 1,7 мільёна злотых. Затрыманыя Вацлаў Д. і Яцэк Антоні Ж. трапілі пад ключ. Вацлаў Д. абвінавачваецца яшчэ ў дапамозе продажу ўкрадзенага раней магнітафона.

* * *

27 ліпеня раённы пракурор выступіў з абвінавачвальным актам супраць Якуба Д., які 10 лютага выбіў акно ў кіёску з газэтамі на вуліцы Сянкевіча ў Беластоку і нграбіў тавару на суму 1 млн. злотых.

* * *

Трагічны выпадак здарыўся ў Лапах 23 мая. Станіслаў С. так моцна ўдарыў Яўгена Ч. у момант, калі той піў са шклянкі, што разбітая шклянка ўрэзалася ў твар і вусны, перасекла крывяную артэрыю. Ад сутрасення мозгу і крывацёку Яўген Ч. памёр.

Чарговы раз сабралася я, каб прадставіць дзейнасць гданьскага беларускага асяроддзя. Пакуль што прадстаўляе не толькі „Ніва", ды і то дзякуючы нашай ініцыятыве. На жаль, чытач „Беларускага календара 1990" нідзе не даведаецца, што беларусы ў Гданьску ёсць, не кажучы ўжо пра іхнюю дзейнасць. У будучыні, думаю, складальнікі календара зацікавяцца і намі.

Калісьці Валодзя Пац, студэнт з Ольштына, пабываўшы ў Гданьску, сказаў: „У вас — як у Амерыцы". Ну, на амерыканскія ўзоры мы не абапіраемся з тае простае прычыны, што ніхто з нас, апрача Ані Іванюк, у Амерыцы не быў. Але мы робім тое, што ў нашых сілах, нават без фінансавай падтрымкі ад БГКТ, якое, як здаецца, таксама не заўсёды памятае пра нас.

А што вартае ўвагі ў Гданьску адбылося за апошні час?

Чарговы год (ужо трэці) у кожную пятніцу для нашых дзяцей праводзіліся ўрокі роднай мовы, гісторыі, музыкі і англійскай мовы. Думаю, што аб выніках нашай працы сведчыць паспяховы ўдзел нашых дзяцей у конкурсах: тэатральным і беларускай песні. Нагадаю тут пра Тамаша Чурака, які на агляздзе школьных тэатраў аказаўся найлепшым выканаўцам. Шкада, што пра дэкламатарскі конкурс Галоўнае праўленне БГКТ паведаміла нас ужо пасля конкурсу. Мабыць, падрыхтаваны рэпертуар прыдасца ў будучыні. Урокі беларускай мовы — гэта тая частка нашай актыўнасці, якая трывае ўжо тры гады дзякуючы грамадскай азвярнасці настаўніцы Ані Іванюк

Вуліца Ю. Панятоўскага ў Бельску, раней — Варынскага. Знаходзіцца яна на задворках Падставовай школы № 3. Даехаць ёю можна было б амаль да самага школьнага ўваходу. Можа было б, калі б яна была праезнай. На жаль, як бачыце на здымку, нават трактар можа тут загразнуць. Не дай Божа, каб спатрэбілася школе „хуткая дапамога" некаму на ратунак, — не даедзе.

Кажуць, што няма ў бельскіх ўлад грошай на рамонты. Ледзь хапіла на таблічы назваў перайменаваных вуліц. І праўда.

Тэкст і фота **Я. Чэрнякевіч**

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

ДА 580-Й ГАДАВІНЫ ГРУНВАЛЬДСКАЙ БІТВЫ

(Заканчэнне. Пачатак у № 34)

ТРЫУМФ

З якой, цалкам не хрысціянскай, пагардай і нянавісцю ставіліся да войскаў Вялікага княства паны з „саюзнай" польскай арміі, яскрава сведчыць паклёпніцтва, якое запісаў, мабыць, ад свайго бацькі, удзельніка Грунвальдскай бітвы, той жа Длугаш і якім вось ужо ледзь не 600 гадоў пасуцца ды сыцеюць рознай масці шавіністы з нашых суседзяў. Кракаўскі дзеяпісец пусціў яхідную плётку, што пад ударамі крыжакоў Вітаўтавы войскі ў большасці загінулі, а рэштка разбеглася куды вочы глядзяць — за „некалькі міляў" (г.зн. каля 20—30 км — М.Г.), а яшчэ іншыя „не паўстрымаліся ажно на Літве, дзе пусцілі паласку, быццам кароль Уладзіслаў і Аляксандр, вялікі князь літоўскі, загінулі, а войскі іхнія ўшчэнт змецены". Пачагаватая сабе „дружалюбная ацэнка" сяброў па зброі, праўда? На жаль, галасы тых польскіх гісторыкаў, як, напрыклад, найбольшага аўтарытэту па справах вайны з крыжакамі Стэфана Кучынскага, якія спрабуюць гаварыць праўду і даказваць беспадстаўнасць такіх і іншых паклёпніцтваў Длугаша і яго вышчальнікаў яго абразлівых выдумак, гінуць ледзь не бясследна ў гуле антыбеларускіх, антылітоўскіх ды антыўкраінскіх зласлівацый ранейшага і цяперашняга часу.

На самай жа справе Вітаўтавы войскі — згодна з вядомай татарскай тактыкай — часткова пайшлі ў россып, часткова адступілі ў свой абарончы абоз, сабраліся, папоўнілі сілы, пераформіраваліся і зноў кінуліся ў бой „і часовае паражэнне на літоўска-рускім адрэзку змагілі нерамяніць у трыумф, дзякуючы якому левае крыло крыжацкіх войскаў было не толькі адбітае, але разбітае і часткова змецене", — сцвярджае той жа Кучынскі.

Расправіўшыся з левым крылом крыжакоў, войскі Вялікага княства кінуліся дапамагаць „саюзнікам"-палякам, бо іх пачалі граміць крыжакі. Польскія войскі спачатку адступалі пад крыжацкім націскам, а потым кінуліся наўцёкі. Каралеўскі польскі нацыянальны сцяг з арлом — сімвал незалежнасці Польскай дзяржавы — захістаўся і паваліўся. Крыжакі, убачыўшы такое, дружна заспявалі сваю песню перамогі „Хрыстос уваскрэс...". „Здавалася, што пачынаецца разгром палякаў..." — піша Кучынскі, і Ягайла звярнуўся за дапамогай да Вітаўта. Параненыя, пакрываўленыя, знямоджаныя ды да таго ж абсмяляныя ды апляваныя тымі ж палякамі воі Вялікага княства Літоўска-Беларускага не адмовілі, яны добра ўсведамлялі, калі трэба гнеў і абразу адкінуць. І гэтая згуртаванасць усіх Ягайлавых і Вітаўтавых вайсковых сілаў нанесла рашучы ўдар па крыжаках, акружыла іх і разграміла.

Вядома, ніколі ніхто, мабыць, ужо не дакажа, ад чые рукі загінуў крыжацкі вялікі магістр Ульрых фон Юнгінген, але з сур'ёзных меркаванняў гісторыкаў вынікае, што смяротны прысуд правадыру крыжацкіх злыдняў вынес і здзейсніў звычайны селянін, магчыма родам недзе з-пад Гародні, Ваўкавыска, Бярэсця ці нават Бельска. Бо з заходніх ускраінаў беларускіх зямель у Вітаўтавай арміі было найболей сялян, і яны былі найбольш узлаваныя за іхнія злачынствы. „Маўчанне крыніцаў, таксама крыжацкіх, як і польскіх адносна асобы забойцы вялікага магістра — гэта нам найлепшы доказ, што Ульрых фон Юнгінген паў у бітве з сялянамі, якія мо нават не былі свядомы таго, хто такі — гэты выдатны рыцар на белым кані, які, паранены ў лоб і грудзі, палёг на пабоішчы, як столькі ж іншых крыжакоў, для якіх безыменная сялянская маса не мела ніякай літасці", — піша Кучынскі, і цяжка з ім не згадзіцца, бо і сапраўды, калі б на магістра наткнуўся шляхціц ці баярын, дык напэўна ўзяў бы яго жывым у палон і дзеля славы і дзеля казачнага водкупу, а калі б і забіў, то напэўна пахваліўся б дзеля папулярнасці свае асобы.

Дагэтуль мы спрабавалі ліквідаваць хоць некалькі абразлівых плямаў, якімі доўгія стагоддзі мараюць гераічнае мінулае беларускага народа нашыя заходнія ды паўночныя суседзі. Пара прыпомніць і тое, чым дыхалі і дыхаюць нашыя ўсходнія сябры. У гэтак званай „Беларускай" (Савецкай Энцыклапедыі), выдадзенай у Мінску, С. А. Шчарбакоў у артыкуле „Грунвальдская бітва. 1410" у 67 радках інфармуе аб прычынах, ходзе і выніках гэтай падзеі, але з іх ажно 10 радкоў прысвячае тром смаленскім харугвам, якія, быццам бы, адны толькі „гераічна вытрымалі націск ворага", з таго вынікае, што ўсе іншыя Вітаўтавы воі... разбегліся хто куды. Ці можна здзіўляцца, што С. Шчарбакоў паўтарае і пацвярджае ў „беларускай" (!) энцыклапедыі длугашавыя выдумкі ды дзівосы? Анітрошачкі нават! Гэта ж праяўленне польска-савецкай дружбы ў аднадумстве пра мінулае беларусаў... Да таго мае пацвярджаць надзвычайную храбрасць рускіх ці дакладней: расейцаў, бо ж Смаленшчына, як вядома, належыць да Расійскай СФСР! Але ж „вялікі гісторык" С. А. Шчарбакоў бадай не ведае або ведаць не хоча, што Смаленск — гэта спакон веку крывіцкі горад і доў-

ГДАНЬСКАЯ БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА 1989–1990

і бацькоў-беларусаў, пражываючых у Гданьску-Гдыні-Сопаце. Тут аказваецца, як нялёгка вывучыць родную мову, калі штодзень яе не ўжываеш. Урокі музыкі вядзе студэнт музычнай акадэміі Ірынай Лаўрашук, а ўрокі англійскай мовы — супрацоўнік Гданьскага універсітэта Юрка Балялэк.

21 кастрычніка 1989 г. адбыўся агульны сход нашага аддзела БГКТ, на які прыехаў сакратар ГП БГКТ Віктар Стахвюк. Дзякуючы яго візіту бліжэйшымі нам сталі праблемы палітычнага жыцця беларусаў на Беласточчыне.

28 кастрычніка ўдзельнічалі ў спатканні з праф. Тадэушам Лэпкоўскім, якое прайшло ў касцёле ў Сопаце-Каменным Патоку. Прафесар расказаў пра нацыянальныя меншасці ў Польшчы (гэта надта модная тэма апошнім часам у Польшчы). Апрача таго, што ўсім вядома, сабраныя — у большасці палякі — даведаліся, што:

— 40 працэнтаў АК на Віленшчыне складалі беларусы;

— пасля І сусветнай вайны ў Беластоку польская мова не была ў паўсюдным ужытку — паводле ўспамінаў аднае беластоцкае яўрэйкі, якая польскую мову пачула першы раз у Беластоку падчас вайны;

— у Явожне (Шлёнск) пасля ІІ сусветнай вайны існаваў канцэнтрацыйны лагер для ўкраінцаў.

11 лістапада 1989 г. Лена Глагоўская правяла лекцыю на тэму: „Беларускія партыі ў міжваеннай Польшчы“.

9 снежня мы гасцявалі гісторыка Алега Латышонка, які зрабіў даклад пра беларускую эміграцыю.

Традыцыйна ўжо мы адсвяткавалі Новы Год у сваім клубе.

13 студзеня 1990 г. мы таксама наладзілі баль на Новы Год паводле старога стылю. У 12 гадзін ночы мы супольна з украінцамі шумна адзначылі Новы Год на Доўгім Таргу вакол Нептуна, здзіўляючы тым гданьскую паліцыю, якой няўцям было такое святкаванне.

19 студзеня — ёлка для дзетак у клубе і Дзед Мароз з падарункамі. Дзеткі выступілі са святочнай праграмай і паказалі п'есу „Праведалі“. Другі раз дзеці гулялі ў святліцы пры царкве (21 студзеня), дзе дэкламавалі гданьскім прыхаджанам вершы, спявалі песні і паказалі п'есу.

72 гадавіну БНР мы адсвяткавалі ў Вільні і Гародні з тамашнімі беларусамі.

26 мая 1990 г у Гданьску заснавалася тэрытарыяльная рада БДА. Яе старшыня — Міхась Куптэль.

1 чэрвеня нашы дзеці святкавалі Дзіцячы дзень. Былі конкурсы са сціплымі ўзнагародамі і салодкі пачастунак.

14 чэрвеня наладзілі ўжо традыцыйны рэйд па Аліўскім лесе.

20 чэрвеня ў Доме савецкай навукі і культуры мы паглядзелі фільм „Круглянскі мост“ паводле аповесці Васіля Быкава.

22 чэрвеня адбылося ўрачыстае заканчэнне школьнага года. Дзеці атрымалі пасведчанні з ацэнкамі і кніжныя ўзнагароды. З радасцю некаторыя з іх прынялі запрашэнне на Беларусь.

Ужо ў час канікул, 12 ліпеня, мы спаткаліся ў клубе з рок-гуртам „Уліс“, які прыехаў з Мінска на рок-канцэрт у Сопат.

Падсумоўваючы мінулы год у нашай дзейнасці, трэба адзначыць, што ўдалося нам вырашыць шмат праблемаў арганізацыйнага характару. Правялі рамонт у клубе, памалявалі сцены, Юрка Ялоза зрабіў сапраўдныя дзверы. Прыдбалі сабе новую мэблю.

Атрымалі беларускія кніжкі ад суполкі „Скарыніч“ з Мінска, за што пры гэтай нагодзе кажам: дзякуй!

Шкада, што пабыўка беларускіх мастакоў у Сопаце і выстаўка іхніх прац прайшлі без нашага ведама. Апошнім часам выстаўку беларускага мастацтва арганізуе таксама Дом савецкай навукі і культуры ў Гданьску. На жаль, гэтая прамоцыя адбываецца без нашага ўдзелу, таму што нам не хапае фінансавых сродкаў. Нялёгка дзейнічаць у цяперашніх эканамічных варунках. Астаецца мець надзею, што прыватызацыя і іншыя эканамічныя змены не прывядуць да заняпаду нашай актыўнасці — культурнай і асветніцкай. З задавальненнем і надзеяй вітаем праклямацыю дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі і спадзяемся на большае зацікаўленне ўрада БССР праблемамі беларусаў у Польшчы, у тым ліку і ў Гданьску.

Лена Глагоўская

гія стагоддзі, у тым ліку і XV стагоддзе, належаў да Вялікага княства Літоўскага-Беларускага і быў яго інтэгральнай часткай.

З гары бруду, якім закідвалі раней і закідаюць сёння Вялікае княства Літоўска-Беларускае за фактычны трыумф ягонай зброі пад Грунвальдам, калупнем яшчэ адзін камяк. Як вядома, у выніку перамогі на Грунвальдскім пабоішчы не была здабыта крыжацкая сталіца Мальбарк і не наступіў раптоўны заняпад Ордэна. Ён хутка адрадзіўся, абнавіўся і пачаў зноў пагражаць суседнім землям і ў першую чаргу Вялікаму княству Літоўска-Беларускаму. І вось над тым, што войскі Ягайлы і Вітаўта тую адну сотню кіламетраў з грунвальдскага поля пад Мальбарк цягнуліся ажно шэсць дзён, польскія летапісцы, гісторыкі і літаратары лямантуюць ужо ледзь не шэсць стагоддзяў, бо як жа ж, бачыце, можна было дапусціць да таго, каб, выразаўшы ў пень амаль што ўсю крыжацкую армію і яе камандаванне, і не паскорыць свайго паходу ды не захапіць апанаваны панікай Мальбарк?! А калі ўжо потым гэтае крыжацкае гняздовішча было акружана, дык чаму ж не была даведзена да пераможнага канца яго аблога? І каго ж вінавацяць усе пагалоўна амаль у гэтым гістарычным злачынстве, як вы думаеце? Вядома, Вялікае княства Літоўска-Беларускае і яго князя Вітаўта!... Бо гэта ж, паводле гэтых плакальшчыц слязлівых над ахвярамі гісторыі, бачыце, Вялікае княства і Вітаўт былі вельмі зацікаўлены ў тым, каб Ордэн... адрадзіўся. А дзеля ж чаго? А дзеля таго, каб ім можна было шантажаваць Польшчу... Скажыце, ці можна выдумаць што-небудзь больш подлае?...

А прычына павольнага руху з-пад Грунвальда да Мальбарка была вельмі простая: недысцыплінаванасць польскай арміі. Каралю прыйшлося зняць акружэнне Мальбарка і фактычна спыніць вайну проста таму, што польскія магнаты і шляхта не захацелі даць грошай на вельмі дарагую аблогу і зацяжное здабыванне мальбарскай крэпасці.

Абвінавачваюць армію Вялікага княства і ў тым, што яна нібыта самахоць пакінула аблогу Мальбарка і, не паведаміўшы нікога, пайшла сабе дамоў. А як жа ж было на самай справе? На вестку аб паражэнні пад Грунвальдам і зацятай абароне Мальбарка інфлянцкія (лівонскія) рыцары пачалі пагражаць нашэсцем на Вялікае княства Літоўска-Беларускае. Аднак Вітаўт са сваёй арміяй датуль не пакінуў аблогу Мальбарка, пакуль Ягайла ды польскія паны-рада не рашылі поўнасцю зняць акружэнне крыжацкай сталіцы. Таму „пра ніякую „здраду“ Вітаўта, як таго хоча Длугаш, не можа быць нават і гутаркі“, — сцвярджае той жа Кучынскі. Затое ён дадае, што ўсё польскае войска маліла Ягайлу зняць акружэне Мальбарка і як мага хутчэй вяртацца дамоў. І ў днях 18 і 19 верасня аблога была знята і ўся аб'яднаная армія адышла з-пад Мальбарка.

На жаль, з найбольшымі стратамі кіравалася дамоў армія Вялікага княства Літоўска-Беларускага — пад Грунвальдам і Мальбаркам, у прускай зямлі засталося навечна ляжаць каля 20 тысяч яго вояў, кожны другі ваяўнік... У асноўным гэта былі беларусы. „А колькі палягло палякаў?“ — запытаецце. Невядома. Але не гэтак многа, бо тады гэты лік было б відаць усюды...

Вярталіся нашыя пераможцы параненыя, хворыя, знямажаныя, а ў Айчыне чакала іх новая нягода: інфлянцкія (лівонскія) рыцары парвалі ранейшую дамоўленасць аб міры і накінуліся на пагранічныя землі Вялікага княства. Што ж, папоўніўшы моладзю напалову парадзеўшыя харугвы ды забыўшыся на свае раны і слабасці, не перадыхнуўшы нават на хвіліну, давялося ім імчацца ў Пагоні на новага ворага. Свядомасць абавязку перад роднай зямлёю і пачуццё Трыумфу з Грунвальдскага пабоішча давала ім моц і натхненне да новых змаганняў за Бацькаўшчыну.

Мікола Гайдук

P.S. На гучна святкаваную на Грунвальдскім полі 580-ю гадавіну славутай бітвы Прэзідэнт Рэчы Паспалітай запрасіў сяброў з Вільні, Прагі і Масквы, а для гасцей з Мінска і Кіева запрашэнняў не хапіла, мабыць, з-за крызіснага недахопу паперы ў Польшчы.

ГУТАРКІ Ў ДАРОЗЕ

ДУША

— Гэтэ зелечко гэто зьверабуой, ну, дзюравец. А чаму вуон так называецца? Чалавіек можэ піці яго на жалудок, на травенне, значыт, а куонь наесццэ і можэ здохнуць. Ты вазьмі квіетачку, вазьмі сьцісьні ў пальцах; ля: чырвонэ, як кроў людзка. Гэто таму каліcь лічылі яго чарадзіейным; мало катора кветка плачэ чырвонаю крывёю, крываві́т ано жывое стварэнне, і то не ўсё. Чэрвяк крывіе ні мае, але вуон ні мае душэ. Ну, мае якуюсь там, але ні такую, як чалавек чы такі куот. Бо ката чы маўпу Буог зрабіў пэрад чалавеком. Да чалавіека Буог так чыніў сьвіет: сказаў: „Стань!“ І ўсё ставалосэ. Чы то сьвятло, чы земля, чы вада, чы трава, чы зьвіер. А чалавіека склеіў з чырвонае землі, і таму ему даў іме: „Адам“. А посьле даў яму духа і стаў Адам „душою жывою“. Кроў паплыла па жылах, а дух пачаў варушыць лёхкіе, і Адам адчыніў вочы, угледзіў сьвіет, зачаў думаці і ўстаў. Даў Буог Адамаві езык, каб гаварыў і называў усё, што забачыт. Гаворат, што пакуоль езыкі людзям ні памашалісэ на вежы Бабэль, усе гаварылі па-жыдуоўску, бо Адам, быў жыдом. После быў патуоп, але чаму, калі Ной таксамо гаварыў па-жыдуоўску, бо туолькі адзін Ной правэдны быў, то чаму знуоў туолькі езыкоў зрабілосэ? І ў каждум езыку можно Бога хваліці, вуон кажды езык панімае, кажду малітву, калі чалавіек чыстого сэрца. А ты глідзі: і праступнікі часом моляццэ, каб зладзейство ім удалосо. І што, як ты думаеш, мало ні удаеццэ? Чы гэто Буог дапускае? Гэто сатана так на чалавіека дзялае. Буог даў чалавіеку вуольну волю. Сатана — пан земліе, а каніец сьвіета ужэ блізкі, то стараеццэ, каб як найбуольш людзей з ім пагібло, а што ему самому у пеклі смажыццэ? Ужэ блізко канец гэтого сьвіету, ешчэ крыху Буог пачэкае. Бачыш, усё войны, эйцы, брат брата нінавідзіт, сын бацька. І мало хто думае, бо ні мае часу думаці, ано грошы і грошы грабэ. Сьлепые людзі сталі. І ніхто нікому памагчы ні хочэ, навэт сам сабіе! Я тут стараюсэ хоць зіелечком памагчы людзям, а ваны адразу да аптэкі багут, таблеткі жарут. Што таблетка, хэмія? Буог даў расьліны, у іх такая моц! З зямліе і неба барэ сілу такое зіеле, і з ночы, і з дажджу, і расэ. Пакуоль патуоп ні быў, то піталісэ расьліны туолькі расою, а цяпэр ваны ешчэ буольш з уселенным зьвязаны. І расьліны е атрутны, і цэлебны, да ўсяго. Каліcь то пэрадавалі з бацькі на сына, з мацеры на дачку, што якая расьніна дае, а цяпэр то мало хто пуомніт. Я тут ніякі ні знахуор чы шаптун, я туолькі бачу, і сьніццэ мніе часом такі сон: іду па лонцы, а да мане траўкі хіляццэ, кланяюццэ і шэпчут, і кажут: „Бары мане!“ І я як тая траўка вырас, і схіліцца да зіемле ўжэ пара, а посьле і з мане што вырасьце, калі прыгаджусэ.

Запісала МІРА ЛУКША

ХРОНІКА

27—28 жніўня БГКТ і рэдакцыю „Нівы“ наведалі госці з Беларусі: народны дэпутат, сакратар Мінскай гарадской рады Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны **Уладзімір Новік**, ягоны калега па ТБМ, член Каардынацыйнай рады Нацыянальна-дэмакратычнай партыі Беларусі **Мікола Цмыг** і старшыня аргкамітэта ўстаноўчай канферэнцыі Згуртавання беларусаў свету „Бацькаўшчына“, рэдактар выдавецтва „Мастацкая літаратура“ **Яўген Лецка.**

Мэта візіту — усталяванне сувязяў паміж МГР ТБМ і ГП БГКТ, а таксама паміж НДПБ і БДА. Госці перадалі ў дар Беларускаму таварыству ад ТБМ каля 200 кніг беларускіх аўтараў.

НІНА АМЕЛЬЯНЮК
ГУТАРКІ АБ МОВЕ

IV. СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ МОВА. МАРФАЛОГІЯ.
11. Дзеяслоў — працяг.

Дзеясловы аб'ядноўваюцца ў такія словаўтваральныя тыпы, якія вызначаюцца пэўнымі заканамернымі суадносінамі паміж асновай інфінітыва і асновай цяперашняга часу. Гэтыя словаўтваральныя тыпы называюцца **класамі дзеясловаў.** Адны класы дзеясловаў аб'ядноўваюць вялікую колькасць слоў **(прадуктыўныя класы)**, а другія — абмежаваную колькасць **(непрадуктыўныя класы)**

У сучаснай беларускай літаратурнай мове выдзяляюцца чатыры прадуктыўныя класы. [1]

1. Першы клас аб'ядноўвае дзеясловы з асновай інфінітыва на **-а- (-я-), -э- (-е-)** і асновай цяперашняга часу на **-aj- (-яj-), эj- (-еj-): канча-ць — канчаj-уць, здараве-ць — здаравеj-уць.**

2. У другі клас уваходзяць дзеясловы з асновай інфінітыва на **-ну-**. Гэты суфікс захоўваецца і ў прошлым часе, а ў будучым — толькі яго частка **(-н-): крыкну-ць — крыкну-ў, крыкну-л-а, крыкну-л-і; крыкн-у, крыкн-еш, крыкн-е, крыкн-ем, крыкн-еце, крыкн-уць.**

3. Да трэцяга класа належаць дзеясловы з асновай інфінітыва на **-ава- (-ява-)** і асновай прошлага часу на **-уj- (-юj-): святкава-ць — святкуj-уць, малява-ць — малюj-уць.**

4. У чацвёртым класе аб'ядноўваюцца дзеясловы з асновай інфінітыва на **-і- (-ы).** Гэтыя галосныя ў аснове цяперашняга часу не захоўваюцца: **абкасі-ць — абкос-яць, прыносі-ць — прынос-яць, трывожы-ць — трывож-аць.**

Колькасць непрадуктыўных класаў большая — адзінаццаць, але колькасць дзеясловаў, якія належаць да гэтых класаў, значна меншая — каля чатырохсот.

У сувязі з тым, што адны дзеясловы могуць выступаць з прамым дапаўненнем, а другія — не, усе дзеясловы падзяляюцца на дзве групы: **пераходныя і непераходныя.**

Пераходныя дзеясловы абазначаюць дзеянне, накіраванае непасрэдна на аб'ект у форме вінавальнага склону без прыназоўніка: **жаць (жыта), капаць (бульбу), пісаць (пісьмо), чытаць (газету).** Такі аб'ект называецца прамым дапаўненнем. Прамое дапаўненне не заўсёды мусіць быць выражана; важным з'яўляецца факт, што яно можа выступіць: **Дзень у дзень ідзе ён (Тарэнта) туды ў заработкі: то жаць, то касіць, то прыбіраць снапы.** (Гал.)

Аб'ект дзеяння пры пераходных дзеясловах можа выражацца і формай роднага склону:

— калі прамы аб'ект абазначае частку чаго-небудзь (частковы аб'ект): **выпіць (малака), нарэзаць (хлеба), прынесці (вады),**

— калі прамы аб'ект выступае пры дзеясловах **„браць, даць, прасіць** і падобных, калі **бярэцца, даецца і г.д.** на час (аб'ект часовага карыстання): **вазьмі нажа, дай ручкі, папрашу сшытка".** [2]

— калі пры пераходным дзеяслове ёсць адмоўе: **не глядзеў (фільма), не прачытаў (аповесці), не сустрэў (сябра).**

Непераходныя дзеясловы абазначаюць дзеянне, якое не накіравана на аб'ект. Яны не могуць мець пры сабе прамога дапаўнення: **бегчы, ісці, адпачываць, працаваць, сумаваць, расці, цвісці, зелянець.** Да непераходных належаць усе зваротныя дзеясловы: **абувацца, мыцца, смяяцца.**

Зваротныя дзеясловы — гэта дзеясловы з постфіксам **-ся (-ца, -цца).**

Паводле значэння падзяляюцца яны на некалькі груп: [3]

— дзеясловы **ўласна-зваротнага** значэння — паказваюць, што аб'ектам дзеяння з'яўляецца сам суб'ект: **апранацца — апранаць сябе, мыцца — мыць сябе, пагаліцца — пагаліць сябе,**

— дзеясловы **ўзаемна-зваротнага** значэння — абазначаюць дзеянне, якое адбываецца паміж дзвюма ці некалькімі асобамі: **вітацца, спаткацца, кахацца, цалавацца,**

— дзеясловы **агульна-зваротнага** значэння — абазначаюць унутраны стан суб'екта: **злавацца, нервавацца, цешыцца** або знешнія, фізічныя дзеянні: **аддаляцца, вяртацца, цягнуцца,**

— дзеясловы **ўскосна-зваротнага** значэння — паказваюць на дзеянне, якое суб'ект утварае для самога сябе: **будавацца — будаваць сабе (дом), запасацца — запасаць сабе (дровы),**

— дзеясловы з **якасна-зваротным** значэннем — паказваюць на ўласцівасць суб'екта ўтвараць пэўнае дзеянне актыўна: **вожык колецца, кот дзярэцца** або пасіўна: **дрэва гнецца, хлеб крышыцца.**

---

[1] Глядзі: М.Ц. Кавалёва, А.К. Юрэвіч, Дзеяслоў, у: Сучасная беларуская літаратурная мова пад рэд. Ф.М. Янкоўскага, Мінск 1980, с. 134—135.

[2] Там жа, с. 136.

[3] Там жа, с. 138—140.

КУХОННЫЯ ПЛЁТКІ

ФАРШЫРАВАНЫЯ КАБАЧКІ

На 1 кг кабачкоў ці цукініі бярэм 10 дэкаў рысу, 2 яйкі, 5 дэкаў цыбулі, 10 дэкаў тлушчу, 15 дэкаў памідорнай пасты, лыжку масла, 2 лыжкі мукі, соль, перац і цукар, 2 лыжкі пасечанай зялёнай пятрушкі.

Цыбулю абабраць, спаласнуць, пасячы, крыху падсмажыць на тлушчы. Рыс спаласнуць, зварыць, перамяшаць з яйкамі і падсмажанай цыбулькай. Дадаць солі і перцу. Кабачкі памыць, абабраць, перарэзаць уздоўж напалавіну, выняць семечкі і напоўніць фаршам. Палажыць у вогнетрывалы посуд, дадаць рэштку тлушчу, даліць вады. Тушыць у духоўцы. Калі страва будзе амаль гатовая, прасеяную муку перамяшаць з растопленым тлушчам, крыху развесці адварам з гароднiны ці вадой, памешваючы, закіпяціць. Спалучыць з памідорнай пастай, дадаць солі і перцу, а таксама крыху цукру. Падрыхтаваным соусам заліць кабачкі. Падаваць непасрэдна пасля падрыхтоўкі, пасыпаючы пасечанай зялёнай пятрушкай.

ЧЫРВОНАЯ КАПУСТА

На 80 дэкаў чырвонай капусты трэба ўзяць паўтары лыжкі шмальцу або сланечнікавага алею, адну лыжку мукі, лімонны сок, соль, цукар.

Ачысціць капусту, памыць яе, дробна нашаткаваць, палажыць у каструльку, дадаць паўшклянкі кіпячай вады, пасаліць, варыць некалькі мінут у адкрытай каструльцы. Тады накрыць, зварыць. Растапіць шмалец, дадаць прасеяную муку, перамяшаць, падаграваць хвіліну, памешваючы. Мука павінна лёгка падсмажыцца, мець залацісты колер. Тады засмажку спалучыць са зваранай капустай. Перамяшаць, закіпяціць, дадаць сок з лімона, соль і цукар. Выкласці капусту ў салатніцу і падаваць да такіх страў, як гуска ці качка. На больш урачысты прыём можна дадаць у капусту чырвонае віно. На пададзеную колькасць капусты трэба ўзяць 3/4 шклянкі віна, а дадаюць яго разам з засмажкай.

Гаспадыня

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка! Я табе ўжо калісь пісала аб тым, як мне ў жыцці не пашанцавала. Быў хлопец, мой першы хлопец, з якім я пазнаёмілася ў 18 гадоў і якому аддалася без рэшты. Мы сябравалі з ім тры гады, а пасля вырашылі, што жыць адзін без другога не можам, і пажаніліся. Радасць трывала не надта доўга. Ужо праз год я адчула нейкі холад у адносінах майго мужа да мяне. Муж стаў вульгарны, не лічыўся са мной, пачаў штораз часцей выходзіць без мяне. А пасля ўсё вылезла наверх. Бачылі яго з цяжарнай дзяўчынай, з якой, як я даведалася, ён ужо сустракаўся даволі доўга. Ну што ж, падумала я, спадабалася яму іншая, дык няхай сабе ідзе. Я падала на развод і развод нам далі вельмі хутка, бо мы не мелі дзяцей. Мой муж ажаніўся з той другой дзяўчынай, і ўжо нарадзілася ў іх дзіця. Я засталася адна, без сяброў, без кахання. Магла толькі разлічваць на маці, якая таксама выхоўвала мяне адна.

Маці настойвала, каб я змяніла асяроддзе... Папыталася тут і там знаёмых і неўзабаве я атрымала з заграніцы запрашэнне. Паехала. Ну што ж, вядома, мае кваліфікацыі там не прыдаліся да нічога. Знайшла працу служанкі. Даглядаю старэйшых людзей, прыбіраю ў хаце, вару ім таксама. Жыццё мае было б цалкам смутнае, калі б у маіх гаспадароў не быў прыстойны сын. Наогул то ён не звяртае на мяне ўвагі як на жанчыну, але ж вось пазнаёміў мяне са сваім сябрам. Гэты сябра ў першы ж дзень запрасіў мяне на вячэру ў рэстаран. Мы пачалі сустракацца. Ну што ж, не скажу, каб быў ён супермэнам. Немалады ён ужо, хутка стукне яму пяцьдзесят. Ён нават любіць паехаць са мной за горад ці проста так пахадзіць па вуліцах, а калі я маю вольныя хвіліны, дык ён запрашае мяне да сябе. Але вось адно мяне мучыць. Я сустракаюся з ім толькі таму, што мне сумна. Усё ж прыемна, калі нейкі мужчына круціцца вакол мяне хоць ён не надта малады і не надта прыгожы. Але як падумаю, што мне ўсяго 25 год, а ён удвая амаль старэйшы за мяне, дык робіцца мне вельмі маркотна і думкамі я вяртаюся да свайго былога мужа.

Але жаніцца са мной і так мой новы знаёмы не збіраецца. Ён стары кавалер, мае свае прывычкі і, здаецца, не збіраецца змяніць іх. Аднак як пераконвае мяне, што варта перастаць быць служанкай, што трэба прыйсці жыць да яго і пачаць вучыцца. Мне ад гэтых размоў робіцца сумна, бо чаго я пайду да яго: я хачу кахаць, так як кахала свайго мужа, але і хацела б быць каханай. А ці ён кахае мяне, калі яго прывычкі важнейшыя яму, як каханне да мяне?! Мне здаецца, што калі чалавек некага кахае, то павінен згадзіцца на ўсё, дастасавацца да новых умоў і патрабаванняў жонкі. Я нават сёлета прыязджала з ім дахаты ў Польшчу, але паехала ізноў за граніцу яшчэ больш сумная, чым прыехала.

Дарагое Сэрцайка, як і дзе знайсці страчанае каханне?

Вераніка

Вераніка! Не вяртайся ўжо думкамі да старога кахання! І так яго не вернеш. Няхай сабе твой былы муж будуе новае шчасце, мо сапраўды вы не былі адпаведнай парай... Але калі будзеш мучыць сябе тымі ўспамінамі, дык ніколі не знойдзеш наступнага кахання. Пастарайся выкінуць яго не толькі са свайго сэрца, але і са сваёй памяці. Паспрабуй дыхнуць свабодна! І тады ўбачыш, колькі навокал прыстойных хлопцаў, якія толькі чакаюць, каб ты глянула на іх і ўсміхнулася сардэчна. Проста так, без прычыны. Усміхніся і ідзі сабе далей. Думаю, што прынамсі кожны дзесяты не вытрымае і пойдзе за вясёлай дваццаціпяцігодкай.

Сэрцайка

ВЕР-НЕ ВЕР

Астроне, мне вельмі часта сняцца падобныя сны. Быццам знаходжуся я ў нейкай невядомай мне мясцовасці, найчасцей на вёсцы. Усё ў гэтай вёсцы нейкае такое шэрае, безнадзейнае, а часамі бывае гэта нават уначы. І так заўсёды здараецца, што я іду праз чужыя хаты, нават не ведаю, што я там раблю. Але заўсёды доўга шукаю другога выйсця. У канцы канцоў я гэтае выйсце знаходжу, хаджу па загарадзях, пераламжу праз нейкія плоты і толькі тады выходжу на дарогу. Гэтыя сны праследуюць мяне так часта, што я вырашыла напісаць табе, Астроне, і папытацца, што яны абазначаюць.

Зіна

Зіна! Абазначаюць яны, што жыццё тваё надта пакручастае, нялёгкае, што маеш шмат клопатаў, якія праследуюць цябе не толькі ўдзень, але і ўначы. Важнае тое, што ўсё ж такі ты ўрэшце выходзіш на дарогу, якую шукала, і выйсце з тых хат і панадворкаў таксама знаходзіш! Аднак жа каштуе гэта табе нямала высілкаў, але ж без гэтага ў жыцці не абыйдзешся.

Астрон

Зорка
старонка для дзяцей

Васіль Жуковіч

РОДНАЕ НЕБА

Неба роднае,
люблю я
вышыню тваю —
і чаруеш, і хвалюеш
ты душу маю.

У блакіце аблачынку
белую
люблю —
нібы лёгкую пушынку,
позіркам лаўлю.

Неба мілай Беларусі —
для душы прастор!
Аж пад воблакамі бусел
крылы распасцёр.

Незалежна як, шчаслівa
белы птах плыве!
Хораша, немітуслівa
вышыня жыве.

Фота В. Жушмы

Артур Вольскі

БАРАВІК

Праз iглiцу баравiк
не прабiўся, не пранiк.
Да святла праз шэры мох
пракараскацца не змог.

Не адзiн тут бот цi кед
пракладаў на золку след.
Як прайшлiся грыбнiкi,
ад грыбоў — адны пянькi.

Але той схаваны грыб
мы i самi не знайшлi б.
Ды з вiльготнаю цямнiцай
баравiк не мог змiрыцца.

— Так, без сонейка, у бары
i струхлееш да пары!...

Ён напяўся, падналёг
i прабiў нарэшце мох.

Ах, як хораша наўкол!
Зiхацiць у росах дол.
Неба яснага блакiт
чыстай чырванню прашыт...

Але тут пачуўся крык:
— Глянцье! Ну i баравiк!
Што ж, iдзi, браток, у кош...
I на сонцы блiснуў нож.

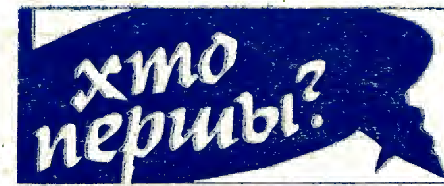
А праз момант баравiк
са свайго прытулку знiк.
Толькi беленькi пянёк
доўга ўслед мiргаў здалёк.

Грыб на свет глядзеў з каша,
i спявала ў iм душа:
— Хоць i трапiў я у кош,
Але ўбачыў сонца ўсё ж!...

Хлопцы з вакальна-інструментальнага калектыву „Жучкі" з Бельска. Фота Я. Чэрнякевіч.

Алесь Наварыч

Хто першы?

Ішлі Петрык з Янкам аднаго разу са школы. Ідуць сабе, ідуць і бачаць — стаіць ля вулічнага перахода бабуля з вялізнай сумкай яблыкаў. Стаіць і, мабыць, разважае, як ёй перабрацца на другі бок вуліцы — машыны то туды, то сюды снoўдаюць. Петрык і кажа Янку:

— Я першы падбягу і дапамагу бабулі!

— Не, — пярэчыць Янка, — лепей я першы.

Кінуліся яны навыперадкі. Схапілі бабуліну сумку, адзін у свой бок цягне, другі — у свой. Бабуля спалохалася, а потым схапіла аднаго за руку, другога за каўнер і як закрычыць:

— Ах вы, нягоднікі! Зараз завяду, куды трэба...

Пачалі хлопчыкі апраўдвацца: маўляў, хацелі дапамагчы.

— Хто ж так дапамагае? — сярдзіта буркнула бабуля, потым лагодней дадала: — Трэба ўсё ў згодзе рабіць, вось так. Бярыцеся за сумку: ты, вяснушкаваты, за правую ручку, а ты, кірпаты, — за левую, і пойдзем. Я ж буду па баках глядзець, каб машына якая не наскочыла.

Хуценька перайшлі ўсе разам, потым панеслі сумку да самога дому, дзе жыла бабуля.

— Як вас зваць? — пытае на развітанне старая.

— Мяне — Петрык!

— А мяне — Янка!

— Вось вам, Петрык і Янка, па яблыку, дзякуй за дапамогу. Але ніколі не забывайце: перш, як што зрабіць, не спяшайцеся, добра падумайце, каб усё было зладжана.

Пайшла бабулька ў кватэру, а хлапчукі — дахаты, любуючыся чырванабокімі яблыкамі і радуючыся, што дапамаглі старой.

Легенды нашай зямлі

Пра чартоў

Недалёка ад нашай вёскі Азяблы (Беласточчына) ёсць возера Горбач. Расце там малады багун. Цяпер дайсці да возера можна дарогаю праз лугі і лес.

Калісьці гэты лес і навакольныя абшары былі недаступнаю дрыгвою. Здарылася, што хтосьці ноччу, зблытаўшыся з дарогі, трапляў у непраходны лясны гушчар. Тады чынілася самае страшнае.

Нейкая постаць хадзіла перад чалавекам і вызначала яму дарогу. Той, хто ішоў следам гэтай з'явы, трапляў у нетры, адкуль цяжка было выбрацца. Бывала і так, што калі хто трапіць сюды адвячоркам, то праходзіць да самага ранку, пакуль пазнае знаёмае месца.

Старэйшыя гавораць, што даўней жылі тут чэрці і сюды нікому нельга было заходзіць. Калі чалавек з'явіўся ў іхнім уладанні, былі яны надта злыя і хацелі яму па-свойму падзякаваць за гэта.

Цяпер усе старыя і маладыя згодна гавораць, што чарцей тут няма. Чэрці даўно адсюль уцяклі немаведама куды, і ніхто іх не бачыць.

Мо пайшлі на пенсію?

НЕЧЫСЦЬ ЗАМАНЬВАЕ Ў БАЛОТА

Што вы ні кажэце, а я сам добра чуў, як пішчала нячыстая сіла, як падманьвала мяне ды зазывала перш у лес, а потым у балота.

Вось як было тое здарэнне.

Як цяпер памятаю, павёў я на круговінку пасці каня. Я ўжо быў хлопец ладны, можа, гадоў дванаццаці, як вось бацька кажа:

— Вазьмі, дзетка, ды папасі ксней. Чаго яны ў хляве галодныя зубамі звоняць? Завядзі на круговінку, ці што, няхай паходзяць.

Надзеў я на коней аброці, ускочыў на каня, а кабылу поруч вяду, дый пагрукацеў на круговіну.

Мой бацька жыў на хутары. Да круговіны было, можа, з паўвярсты. Я хутка па вузкай дарожцы праехаў праз густы лес, саскочыў з каня каля круговіны, пусціў коней на пашу, а сам садраў бяросту ды давай рабіць кузобчык на ягады. Толькі я скруціў у ражок бяросту, як чую, што блізенька ў хвойнічку плача дзіця. Я кінуў кузобчык дый пабег проста туды.

Расхіліў я густы маладняк, пралез у самую гушчэру, аж чую, што дзіця плача зусім блізенька, але ў другім баку.

Доўга не думаючы, кінуўся туды. Чую, дзіця плача ў мяне ззаду. Пабег я туды. Яно далей. Я бегчы, а яно ўсё ад мяне ўцякае. Я даганяць, а яно далей. Во здаецца, яно плача так бліз-

(Працяг на стар. 10)

Вясёлы куточак

* * *

Настаўнік:
— Усім вам сёння запішу ў дзённічак увагу, што вы кепска паводзілі сябе на ўроку, перашкаджалі мне. Толькі адзін Юрка не будзе мець заўвагі — ён спіць.

* * *

Настаўнік:
— Які ты непарадны і лянівы, Коля! Як толькі я сустрэну твайго тату, скажу яму тое самае.

* * *

Маці піша настаўніцы запіску: „Мая дачка не можа сёння гаварыць па-англійску, бо ў яе так баліць горла, што яна нават слоўка па-нашаму не ўмее".

* * *

Лекар пытаецца ў пацыента:
— Як вам памагло лякарства, якое я вам прыпісаў папярэднім разам?
— Цудоўна. У сына прайшоў кашаль. Зніклі і ў мяне болі ў крыжы. Рэшткі таго лякарства мая жонка выкарыстала для мыцця вокан.

* * *

— Бачу, што вы не можаце вырашыць, што б вы хацелі купіць, — звяртаецца прадаўшчыца да жанчыны.

— Гэта праўда. Дапамажыце купіць мне падарунак для мужа, але такі, каб і я магла часам яго надзець.

* * *

Каця пытаецца ў свайго брата:

— Ведаеш, якая розніца паміж табою і снегам?

— Пэўна, — адказвае брат, — снег раніцай можа і паляжаць, а я павінен уставаць.

— Тата, я ўжо не хачу мыцца! Але закруці мне хуценька кран!

Віктар Ярац

САСОНКА

Ах, сасонка-сосенка —
музыка лясная.
Я ляцеў пад сонцам
за блакітным маем.
Да цябе вярнуўся —
рады, што ўсё тая ж:
ні зімой, ні летам
ты не адцвітаеш.
Ах, сасонка-сонейка —
музыка лясная.
Песня недапетая.
Радасць веснавая.

* * *

На колкім іржэўніку
колецца памяць,
як босы вясковы хлапчук.
Туман шэравокі,
як спуджаны заяц,
па сцежцы ўцякае з-пад рук.

Маўчанне зямлі
і маўчанне нябёсаў.
Ні груку, ні смеху, ні слоў.
Вітаю вас,
золкія ў золаце росы,
пад крыллем апошніх буслоў.
Далёка да снегу,
далёка да лёду,
і чуецца мне,
як маўчанню назло,
на рэках сцюдзёных
крычаць параходы
аб тым, што было
ды з вадою сплыло...

Над ціхаю пожняй
няма цішыні.
Прыслухайся —
знікне маўчанне.
І з кожнай сцярніны
гарачыя дні
глядзяць на мяне
ў гэта ранне.

Юрась Свірка

ЯБЛЫК

Паклікала маці
Дачушку Ірынку.
Разрэзала яблык
На дзве палавінкі.

А быў ён салодкі,
Ружовы, крамяны.
І з'ела дзяўчынка
Той яблык духмяны.

— А колькі ж, дачушка,
Ранетаў ты з'ела?
Адну палавінку
Ці яблычак цэлы?

Матуля цярплівa
Чакае адказу.
Дачушка задач
Не рашыла адразу.

І так адказала
Малая Ірынка:
— Не яблык я з'ела,
А дзве палавінкі.

ЛЁГКАЯ ЗАДАЧА

Нагадаю вам, што ён
Лесаруб і плытагон.
Вельмі спрытны працаўнік,
І плывец, і будаўнік.
Хатку ладзіць на вадзе,
Каб не блізка да людзей.
Хвост падобны на вясло,
Каб цячэнне не знясло.
Падгрызе зубамі ствол —
Дрэўца падае на дол.
Так, як хочацца звярку —
Верхавінкай на раку.
Футра цёплае зімой
Грэе нават пад вадой.
Ён у хатцы спіць дзішком,
Пад ільдом хавае корм...
Дасказаць не даў Рыгор
— Гэта ж ён — рачны ...!

 Паглыбляй свае веды

БЕЛАРУСКІ ПЕРШАДРУКАР
(Да 500-годдзя з дня нараджэння)

— 9 —

Перад Францішкам адкрывалася далейшая дарога ў навуку. Пасля яшчэ некалькіх гадоў вучобы ён мае права здаваць экзамен на доктара філасофіі.

І Скарына здасць яго і будзе доктарам філасофіі. Але гэта адбудзецца, відаць, ужо не ў Кракаве.

Дзе, у якім універсітэце абараніў ён ступень доктара філасофіі — пра гэта пакуль што маўчыць гісторыя.

Вядома толькі, што ў 1509 годзе перад эпідэміяй усе магістры ўцяклі з Кракава. Ці не было гэта прычынаю, чаму вымушаны быў пакінуць горад і Францішак? Але гэта толькі здагадкі.

Далейшыя пошукі нашых гісторыкаў, літаратуразнаўцаў у замежных архівах, мажліва, памогуць знайсці сляды пазнейшых дарог Францішка.

Адшуканыя ж матэрыялы адносяцца толькі да 1512 года, калі Скарына апынуўся ўжо ў далёкай Італіі, куды ён падаўся, каб паглыбіць свае веды ў медыцыне.

Італія, першая сярод краін Еўропы пазбывалася сну сярэднявечча. У ёй і раней больш, чым дзе, жыла памяць аб вялікай старажытнай культуры Грэцыі і Рыма. Хрысціянская навука брала адтуль толькі тое, што адпавядала яе патрэбам. Цяпер жа з развіццём гаспадаркі, калі земляроб меў ужо з колаcа не два, як раней, а чатыры і больш каласоў, хлеба ставала і для гараджан.

Жыццё прасякваецца верай у вялікія магчымасці чалавека. Услаўленню яго прыгажосці, ягонай дзейнасці, валявой натуры прысвячаюць свае вялікія творы Леанарда да Вінчы, Мікеланджэла, Рафаэль, Тыцыян.

Адначасна прачынаецца цяга да ўсёй вялікай культуры мінулага. Нездарма ж і называюць гэтую эпоху Адраджэннем...

Падуя, як адзначаюць даследчыкі, знаходзілася на скрыжаванні вялікіх міжнародных шляхоў. Купцы з Сярэдняй Еўропы кіравалі сюды свае абозы, едучы ў Рым — гэты „вечны горад". З Падуі вялі таксама і вялікія шляхі на Усход праз Венецыю і Адрыятыку.

Горад стракацеў ад разнамоўя, шматколернасці вопратак і дум.

А для ўсёй тагачаснай Еўропы Падуя была слаўная сваім універсітэтам, які далёка апярэдзіў усе іншыя ў Францыі, Нямеччыне і нават у Італіі.

Сюды — у цэнтр еўрапейскай навукі — і падаўся Скарына, каб атрымаць званне доктара лекарскіх навук.

Захаваныя з таго часу архіўныя матэрыялы ў Падуі расказваюць, як адбывалася абарона нашым земляком доктарскай ступені. У гэтых каштоўных звестках пра Скарыну побач з тым, адкуль ён родам („з Полацка"), якой нацыянальнасці („русін" — гэта значыць, беларус), адзначаецца, што ён — дацкі каралеўскі сакратар. Гэты цікавы штрышок, нязнаны ў нас раней, дазваляе рабіць здагадкі пра яшчэ адзін непраяснены адрэзак Скарынавага жыцця перад Падуяй.

(Працяг будзе)

(З кнігі А. Клышкі „Францыск Скарына")

(Працяг са стар. 9)

ПРА ЧАРТОЎ

ка, бы каля самых ног, але нічога не відаць і ніяк не дагнаць.

Бег я, бег, аж засопся, ледзь вочы не выдраў у гушчарні, а ўсё ж не магу дабегчы да таго дзіцяці. Адбег я ўжо, можа, з паўвярсты дый упёрся ў балота. А балоты ў нас гразкія ды глыбокія, так што можна зусім праваліцца ў такую тхлань, што й не вылезеш.

Тут толькі я здагадаўся, што гэта не дзіця, а нечысць кпіць з мяне ды пад'юджвае, каб заманіць у балота. Спалохаўся я ды ледзь знайшоў свой хутар — у такую гушчарню ды нетру завёў мяне паганец. Кінуў я й коней дый кажу бацьку, што не пайду ў кругавіну. Ён пытае, чаму. Я і расказаў, як мяне падманьваў нячысцік.

Бацька кажа:
— Можа, шуткаваў сусед?

Пасля толькі пакруціў галавою ды пайшоў сам па коней, запытаўшы, аднак, куды я палажыў аброці.

Дык вось якое са мною здарэнне было.

(З кнігі „Бяздоннае багацце")

Пазнаёмімся

БССР, 220060, г. Мінск, вул. Лермантава, 45, кв. 2. Света Кашкан, 4 клас.

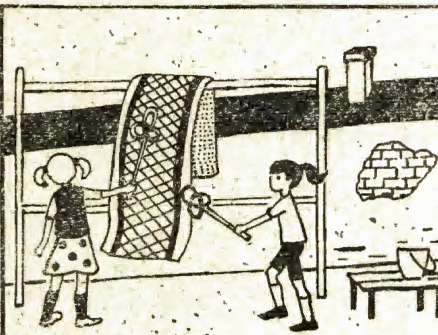
* * *

БССР, 220060, г. Мінск, вул. Лермантава 45, кв. 12. Віка Даноўская, 5 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск, вул. Волаха, 51, кв. 63. Наташа Пліско, 8 клас.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Знайдзіце на малюнках сем адрозненняў.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Suraska 1, „Зорка".

TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK 7 IX 1990 r.

PROGRAM I

7.40 „Express gospodarczy"
8.00 „Dzień dobry"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 Domowe przedszkole
9.35 „Życie od kuchni" — serial prod. czechosł.
12.00 „Poznaj swój kraj"
12.20 „Wokół nas" — W wiejskiej zagrodzie
12.30 Historia — Dziedzictwo starożytności
13.00 Z filmoteki Karola Marczaka — „Opowieść o kropli wody"
13.30 „Apokalipsa Witkacego" — film dok. TP
14.00 Agroszkoła — Pasze w żywieniu trzody chlewnej
14.30 Język angielski (1)
14.55 „Zapraszamy" — informacje o nowej koncepcji bloku edukacyjnego
15.30 Uniwersytet Nauczycielski
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości
16.10 Video — Top
16.20 „Latający Holender"
16.45 „Tajemnicza wyspa" — serial prod. czechosł.
17.15 Teleexpress
17.30 „10 minut"
17.45 „Raport"
18.10 Serial filmowy
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Klucz do Rebeki" (1) — serial USA
21.15 „Weźcie i łzy nasze" — film dokum.
21.45 Baltic Song Festiwal
23.00 Wiadomości wieczorne
23.15 New York, New York

PROGRAM II

7.55—11.00 Telewizja Śniadaniowa:
8.00 Panorama dnia
8.10 „Ulica Sezamkowa"
9.10 „Santa Barbara" — serial USA
10.00 CNN — Headline News
10.15 Magazyn TV Śniadaniowej
15.00 Powitanie
15.40 „Express gospodarczy"
16.00 „Zbliżenia, czyli to i owo o filmie"
16.30 Wzrockowa lista przebojów Marka Niedźwieckiego
17.00 „Rycerze i rabusie" (1) — serial TP
18.00—21.30 Programy regionalne
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Crime story" — serial USA
22.45 Komentarz dnia
22.50 Studio Sport

SOBOTA 8 IX 1990 r.

PROGRAM I

7.15 Program dnia
7.20 „Tydzień na działce"
7.50 Jasnogórskie Dożynki
8.20 „Na zdrowie" — pr. rekreac.
8.40 „Ziarno"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „Źrebaczek" — film fab. radz.
10.15 „Partnerzy" (19) — serial USA
10.40 Piłkarska kadra czeka
11.00 „Militaria, obronność, nowoczesność" — magazyn wojskowy
11.25 Telewizyjny koncert życzeń
11.55 „Wędrówki dalekie i bliskie" — „Tajemnica Majów" — film meksyk.
12.25 „Z polski rodem"
12.55 „Informacje" — pr. rozryw.
13.20 „Flesz" — magazyn muzyczny
13.50 Program dnia
13.55 „Żyć" — magazyn ekologiczny
14.20 „Sonda"
14.50 „Nad Niemnem, Piną i Prypecią" (13) „W Grodnie"
15.15 W kinie i na kasecie
15.35 Smak życia
17.15 Teleexpress
17.35 „Siódemka" w „Jedynce"
18.55 Z kamerą wśród zwierząt
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 Film fabularny
21.55 Baltic Song Festiwal
22.30 Wiadomości wieczorne
22.45 Studio Sport
23.30 Film fabularny

PROGRAM II

7.55 Powitanie
8.00 Panorama dnia
8.10 Kino rodzinne
9.00 Magazyn TV Śniadaniowej
10.00 CNN — Headline News
10.15 Magazyn TV Śniadaniowej
10.40 „Cudowne lata" (10)
11.05 „W świecie ciszy"
11.25 Program dnia
11.30 „Agencja" — film fab. kanad.
13.00 Studio Sport
14.00 „Santa Barbara" — serial USA
15.30 Film dokumentalny
16.00 „Kontakt TV"
17.00 Wielka gra — teleturniej
18.00 Program lokalny
18.30 „Benny Hill" — pr. rozryw.
19.00 „Welcome home" — recital zespołu „Lombard"
19.30 „Sztuka ogrodowa w Polsce"
20.00 Inauguracja sezonu artystycznego Filharmonii Poznańskiej
21.00 „Dwa+2"
21.30 Panorama dnia
21.45 Słowo na niedzielę
21.55 „Agencja" — film fab. kanad.
23.25 Komentarz dnia

NIEDZIELA 9 IX 1990 r.

PROGRAM I

7.00 Witamy o siódmej
7.30 „Notowania, czyli co się opłaca rolnikowi"
7.35 „Po gospodarsku"
8.10 „Od niedzieli do niedzieli"
8.55 Program dnia
9.00 Teleranek oraz film z serii „Niebezpieczna zatoka" (21)
10.30 „Otwarte wrota Amazonii" — film dok.
11.00 Mała Miss Lata (cz. 2)
11.25 Telewizyjny koncert życzeń
12.40 Teatr dla dzieci: Elżbieta Zaleska — „Jak to w szkole"
13.15 Magazyn „Morze"
13.35 „Cygańskie wesele" — film dok.
13.55 „Pieprz i wanilia"
14.40 Karlshamn bliżej
15.10 Serial filmowy
16.00 Wiadomości
16.55 Antena
17.15 Teleexpress
17.30 Magazyn sportowy
19.00 Wieczorynka
19.30 Wiadomości
20.05 „Kariera Emmy Harte" (3) — serial prod. ang.
21.05 „7 dni — świat"
21.35 Opolska noc kabaretowa — „Pod egidą pana Janka"
22.35 Wiadomości wieczorne
22.55 Sportowa Niedziela

PROGRAM II

7.15 Powitanie
7.20 Panorama dnia
7.30 „Kalejdoskop" mag. wojsk.
7.50 Przegląd tygodnia (dla niesłyszących)
8.35 Film dla niesłyszących
9.35 „Jutro poniedziałek"
9.55 „Santa Barbara" — serial USA
11.25 Programy lokalne
11.55 Program dnia
12.00 Polska Kronika Filmowa
12.10 „Łzy w deszczu" — film ang.
13.40 100 pytań do...
14.20 Maciej Niesiołowski — Z batutą i z humorem
14.45 „Cudowne lata" (10)
15.10 „Kontakt TV"
16.10 Publicystyka kulturalna
16.30 Program rozrywkowy
17.00 Studio Sport
17.30 „Bliżej świata"
19.00 „Wydarzenie tygodnia"
19.30 Studio festiwalowe Vratislavia Cantans
20.00 Tydzień w sporcie
21.00 Recital zespołu „Soway"
21.30 Panorama dnia
21.45 „Łzy w deszczu" — film ang.
23.15 Rozmowy bez sekretów
0.05 Komentarz dnia
0.15 Akademia wiersza

PONIEDZIAŁEK 10 IX 1990 r.

PROGRAM I

13.30 Spotkania z literaturą (IV) Jan Brzechwa
14.05 Agroszkoła — Uprawa roli
14.35 Język francuski (2)
15.30 Uniwersytet Nauczycielski
16.00 Wiadomości
16.10 Wideo Top
16.20 „Luz" — program nastolatków
17.15 Teleexpress
17.30 „10 minut"
17.45 „Sensacje XX wieku" — Siły specjalne (cz. 1)
18.10 „Wicher czasów" (10)
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 Teatr TV: Sławomir Mrożek — „Portret"
22.10 Publicystyka
22.45 Wiadomości wieczorne
23.00 „Doktor Woy" — pr. rozryw.

PROGRAM II

15.00 Powitanie
15.30 „Capital City" (11) — film ang.
16.20 Program publicystyczny
16.45 „Ojczyzna-polszczyzna"
17.00 Kino rodzinne
18.00 Program lokalny
18.30 Przegląd PKF
19.00 „Bagdad Cafe" — serial USA
19.30 „Bydgoskie impresje muzyczne"
20.00 „Auto-moto fan klub"
20.30 „Osądźmy sami"
21.15 „Rozmowy o cierpieniu"
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Capital City" (11)
22.45 Komentarz dnia

WTOREK 11 IX 1990 r.

PROGRAM I

8.00 „Dzień dobry" — poranny magazyn rozmaitości
9.00 Wiadomości poranne
9.10 Domowe przedszkole
9.35 „Dynastia" (41) — serial USA
12.00 „Wokół nas"
12.30 „Wśród ludzi"
13.00 Chemia — Substancje chemiczne i ich przemiany
13.30 Przysłowia świata
14.05 Agroszkoła — Nawożenie
14.35 Mapa folkloru — Lasowiacy
15.05 W świecie sztuki — Świat Etrusków
15.30 Teleradiokomputer
16.00 Wiadomości
16.10 Wideo Top
16.20 Dla dzieci: Tik-Tak
17.15 Teleexpress
17.30 „10 minut"
17.45 Tel. Teatr Prozy: Andrzej Strug — „Sprawa Ewa Eward"
18.55 „Plus-minus"
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Dynastia" (41) — serial USA
21.00 „Teraz" — tyg. gospodarczy
21.30 „Walko o demokrację" — film dok. ang. odc. 2
22.30 Wiadomości wieczorne
22.45 „Walk Away" co to znaczy? — pr. rozrywkowy

PROGRAM II

7.55—11.00 Telewizja Śniadaniowa:
8.00 Panorama dnia
8.10 „Ulica Sezamkowa"
9.10 „Santa Barbara" — serial USA
10.00 CNN — Headline News
10.15 Magazyn TV Śniadaniowej
15.00 Powitanie
15.10 „Dookoła świata"
15.40 Reportaż
16.00 „Kontakt TV" — W kontakcie ze światem
17.00 „Historia Hollywoodu" (10-ost.)
18.00 Program lokalny
18.30 Modlitwa wieczorna
19.00 Nowela filmowa
19.30 Publicystyka kulturalna
20.00 „Non stop kolor" — magazyn
21.00 Wywiady Ireny Dziedzic
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Romeo i Julia z Saskiej Kępy" — film fab. pol.
23.30 Studio festiwalowe
23.45 Komentarz dnia

ŚRODA 12 IX 1990 r.

PROGRAM I

7.40 „Express gospodarczy"
8.00 „Dzień dobry"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 Domowe przedszkole
9.35 Film fabularny
12.00 „Kryptonim Klie" (1)
12.30 Sylwetki historyczne
13.00 My — dorośli: Chłopcy-mężczyźni
13.30 Spotkania z literaturą (VIII) L. Kruczkowski — „Niemcy"
14.05 Agroszkoła — Siew nasion
14.35 Ekonomika dla rolnika
14.45 Chemia bez tajemnic
15.00 Język niemiecki (2)
15.30 Uniwersytet Nauczycielski
16.00 Wiadomości
16.10 Wideo Top
16.20 Dla młodych widzów: Sami o sobie
16.45 „Karino" (2) — serial TP
17.15 Teleexpress
17.30 „10 minut"
17.45 Publicystyka międzynarodowa
18.10 Program dokum.
18.55 Klinika zdrowego człowieka
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Powrót do ukochanej" — film fab. prod. franc.
21.55 Łomża '90 — pr. rozryw.
22.25 Wiadomości wieczorne
22.40 Program publicystyczny

PROGRAM II

7.55—11.00 Telewizja Śniadaniowa:
8.00 Panorama dnia
8.10 „Ulica Sezamkowa"
9.10 „Santa Barbara" — serial USA
10.00 CNN — Headline News
10.15 Magazyn TV Śniadaniowej
15.00 Powitanie
15.30 „Express gospodarczy"
16.00 „Kontakt TV"
17.00 „Szpital na peryferiach" (11) — serial czech.
18.00 Program lokalny
18.30 Magazyn „102"
19.00 „Tanner '88" — serial USA
19.30 Galeria „2"
20.00 „Siódemka w Dwójce"
21.00 „Ze wszystkich stron" — „Co z Kubą?" (2) — reportaż
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „W labiryncie" — serial TP
22.25 „Telewizja nocą"
23.10 Komentarz dnia

CZWARTEK 13 IX 1990 r.

PROGRAM I

8.00 „Dzień dobry"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „100 lat" — magazyn ubezpieczeń społecznych
9.20 Domowe przedszkole
9.45 „Ulice San Francisko" — serial USA
12.00 „Ordy" — „Roboty" — serial jap.
12.30 „Chciałem, by Warszawa była wielka" — film dok.
13.00 Fizyka — Ruch prostoliniowy
13.30 „Czerń i biel" — film dokum.
14.05 Agroszkoła — Pszenżyto
14.35 Ziemia — nasza planeta
15.00 Kim być?
15.30 Business School
16.00 Wiadomości
16.10 Wideo Top
16.20 „Kwant"
17.15 Teleexpress
17.30 „10 minut"
17.45 Publicystyka międzynarodowa
18.10 Film dokum.
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Ulice San Francisco" (1) — serial krym. USA
21.05 Interpelacje
22.05 Pegaz
22.35 Wiadomości wieczorne
22.50 Muzyczni goście Brzozówki

PROGRAM II

7.55—11.00 Telewizja Śniadaniowa:
8.00 Panorama dnia
8.10 „Ulica Sezamkowa"
9.10 „Santa Barbara" — serial USA
10.00 CNN — Headline News
10.15 Magazyn TV Śniadaniowej
15.00 Powitanie
15.30 „Nie odchodź letnią nocą" — film czechosł.
17.00 Spotkanie z A. Kaszpirowskim
18.00 Program lokalny
19.00 „W labiryncie" — serial TP
19.30 Publicystyka kulturalna
20.00 Festiwal Wratislavia Cantans
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 Studio Teatralne „Dwójki": Sławomir Mrożek — „Zabawa"
22.45 Refleksje nad filozofią pracy — spotkanie z ks. prof. Tischnerem
23.00 Komentarz dnia

АБ'ЯВЫ

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Шукаю тое, што згубіла, — гаворыць Вера Шэйпак з Аўстраліі ✸ Са святой вады — размова з а. Міколам Калінам ✸ Аб рэйдзе праваслаўнай моладзі ✸ Менш службістасці, а больш розуму пры арганізаванні навучання роднай мовы ✸ „Страшны год" — урыўкі з успамінаў Францішка Аляхновіча ✸ Новая рубрыка „Вяночак".

КРЫЖАВАНКА

Упоперак: 1) адзін з процілеглых пунктаў, 4) кавалак тканіны на машце судна, 7) з рагамі і яе дояць, 8) знак прыпынку, 9) выяўляе месца знаходжання самалёта, 10) сталіца Перу, 12) мацнейшая за жалеза, 15) жывёлы дзеля нарыхтоўкі мяса, 18) від музычнага твора, 20) танцуе з кавалерам, 22) на шыі, 25) народны бацька, 28) бог закаханых, 29) гэта не ён дзяцей прыносіць, 30) статак коней, 31) жыллё качавых народаў Азіі і Сібіры, 32) абласны камітэт, 33) не выпадае на чыімсці сядзець.

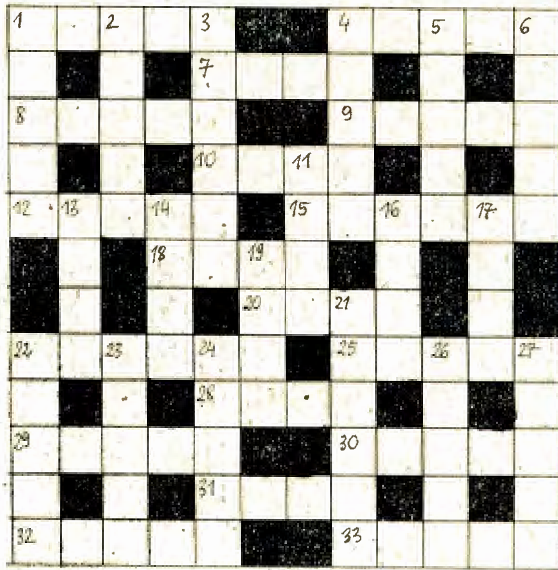
Уніз: 1) радочак скошанай травы, 2) на канцы яе кручок, 3) індзейцы здымаюць яго ў ворагаў, 4) урачысты марш, 5) грубае, даматканае палатно, 6) ганьба, няслава, 11) рэчыва або мноства, 13) сум, смутак, журба, маркота, 14) сімвал мацярынства, пяшчоты, ласкі, 16) краіна або ўскраіна, 17) прадметы, 19) мячом па варотах або рукою ў твар, 21) жывапісец, 22) мнагаклетачная беспазваночная марская жывёліна тыпу прасцейшых, 23) гаёк і барок, 24) вуаль у маладой, 26) травяністая духмяная расліна, 27) сталічны горад у Еўропе.

„ядань"

Адказ на крыжаванку, змешчаную ў № 27.

Упоперак: званне, рыба, Багдановіч, акорд, лоб, нанос, сядло, езуіт, Кірыл, яд, сак, пліта, волат, акрабатыка, Лаос, пчаляр.

Уніз: збанок, вакалістка, агонь, Енісей, роля, бібліятэка, ачко, дровы, соль, духі, золата, рабро, Дакар, Урал, квас, плач, тыл.

НІЎКА

— Баюся, што, каб перакваліфікаваць міс Мэры на бухгалтара, прыйдзецца патраціць многа часу...

„ВОЛГА"

Сусед выціраў анучкай машыну. Новенькую „Волгу".

— Мама! — паклікаў Ціхаміраў жонку. — Зірні.

Тая выйшла на балкон, глянула ўніз, і яе самавітыя шчочкі пабраліся ружовымі плямамі.

Ціхаміраў закурыў.

На якія ж грошы? — запытаў ён. — Ці не выточвае дэфіцытныя запчасткі аўтааматарам?

— А яна курэй з птушкафабрыкі цягне, — заўважыла жонка.

— Хоць бы „Запарожца" прыдбалі, а то на табе... — абураецца Ціхаміраў.

— Давай ананімку напішам, — прапанавала жонка.

— Цяпер іх не чытаюць.

— А на ўсялякі выпадак. Глядзіш, што-небудзь і раскапаюць. Будзе ім тады машына.

І напісалі. У народны кантроль і ў газету.

Неяк сустрэўшы суседа, Ціхаміраў пацікавіўся:

— З рук ці ў магазіне?

— Што?

— Ну, „Волгу"?

— Ды не. Брат завітаў у госці. Палкоўнік, служыў доўга. Цяпер на пенсіі...

— І добра, што заехаў. Можа якую запчастку вытачыш для яго машыны, — сказаў Ціхаміраў.

— Якую запчастку? Я ж на будоўлі працую. І жонка са мною. Хіба не ведаеш? Які ж ты сусед?

Аляксандр Сушкевіч
(„Вожык" № 8/1989)

ШАТЛАНДСКАЯ ЎСМЕШКА

ГЭТА ЗНОЎ Я

У адным шатландскім горадзе на дзвярах лекарскага кабінета вісіць аб'ява: „Першы візіт — 20 фунтаў, другі візіт — 10 фунтаў". Шатландзец адкрывае дзверы кабінета і гаворыць:

— Сардэчна вітаю шаноўнага доктара, гэта зноў я.

ТОЛЬКІ СТОЛЬКІ?

У дзень нараджэння сямігадовая дзяўчынка дастала ад цёткі пяціфунтовую купюру.

— Што трэба сказаць? — дакарае малую шатландку маці. Не ўмееш гаварыць? Скажы штосьці!

— Толькі столькі? — адазвалася дзяўчынка.

З МІНУЛАГА СТАГОДДЗЯ

— Доктар, — гаворыць па тэлефону шатландзец, — здарылася няшчасце! Мая дачка праглынула каштоўную манету.

— Зараз буду ў вас! Скажыце толькі, колькі ёй гадоў.

— Дакладна не ведаю, але напэўна яна з мінулага стагоддзя.

ЗАСТРАХАВАНЫ

— Мама, мама, — крычыць малая шатландка, — тата напэўна задалёка выплыў у мора...

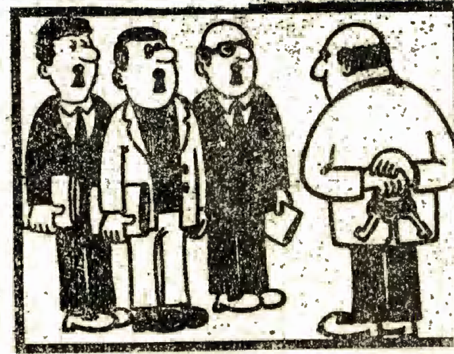
— Не хвалюйся, малютка. Тата можа, ён застрахаваны...

ЛЕСВІЦА

(Паводле А.П. Бунінай)

На панскі двор зайшоў
прахожы,
Двор быў даволі чысты, гожы.
Усё прахожаму тут вабіць вока,
А вось змятае з ганку смецце
лёкай.
Прыступку ён падмёў
ніжэйшую,
Затым бярэцца за вышэйшую.
Ды смецце мае свой капрыз,
Злятае на прыступку ўніз.
Каб лёкай меў у працы болей
ладу,
Яму прахожы даў параду:
— Вось уяві сабе, шаноўны брат,
Што ты службовы чысціш
апарат.
Але не з верхніх распачаў
кручкоў,
А з прыбіральшчыц
і вартаўнікоў.
Пакуль бы ты ніжэйшы чысціў
табар,
Дык верхнія з народа бралі б
хабар.
Наперад разумнейшы будзь,
Бо зверху лесвіцу мятуць.

ДОБРЫ ДОКТАР

— Уяві сабе: урач-псіхіятр адным махам вырашыў усе мае сямейныя клопаты.

— Як жа гэта яму ўдалося?

— Уцёк з маёй жонкай.

ПРАДБАЧЛІВЫ КРОК

— Навошта купляеш жонцы новую сукенку, калі сабраўся з ёю развесціся?

— Баюся, што ў старой яна не захоча пайсці ў суд.

НЕ АДСТАЛА

— Мой муж пасля вяселля заявіў: „Я маю пазашлюбнае дзіця".

— І што ж ты яму сказала на гэта?

— Што я маю двое!

ПА РЭЦЭПТУ

Пані Багуслава пытае мужа:

— Навошта ты ў ром даліваеш спірт?

— Доктар забараніў мне піць ром неразбаўленым.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"

ul. Suraska 1

15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41, 210-33.

Wydawca: Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne 15-062 Białystok, ul. Warszawska 11.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Warunki prenumeraty na 1990 r.:

I. Prenumerata pocztowa.

1. Prenumeratę pocztową (z dostawą do domu) zamawiać mogą mieszkańcy wsi, osad oraz miasteczek, w których nie ma Oddziałów RSW, a także osoby niepełnosprawne, bez względu na miejsce zamieszkania.

2. Wpłaty na tę prenumeratę przyjmują urzędy pocztowe oraz doręczyciele.

3. Podstawowym okresem przyjmowania prenumeraty pocztowej jest kwartał.

4. Termin wpłat na prenumeratę pocztową na I kwartał 1991 r. upływa 20 listopada 1990 r. włącznie.

5. Cena prenumeraty kwartalnej wynosi 7.800 + 3.250 zł za doręczanie.

6. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw Warszawa, ul. Towarowa 28. Nr konta: PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

II. Prenumerata własna — prowadzona przez wydawcę.

Cena 1 egz. wraz z wysyłką wynosi 1.300 zł.

Cena prenumeraty miesięcznej:
— wrzesień — 6.500 zł,
— październik — 5.200 zł.

Cena prenumeraty kwartalnej wynosi 16.900 zł.

Wpłaty przyjmuje Zarząd Główny BTSK, Białystok, ul. Warszawska 11, Nr konta NBP O/O Białystok, 5021-3203-132.

Zam. 1143/90.